

ΕΛ.ΑΣ.

Ζητήματα Υπέρμετρης Αστυνομικής Βίας και Αυθαιρεσίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
του ΑΝΘΡΩΠΟΥ

«ΕΛ.ΑΣ.: Ζητήματα Υπέρμετρης Αστυνομικής Βίας και Αυθαιρεσίας»

Δεκέμβριος 2022

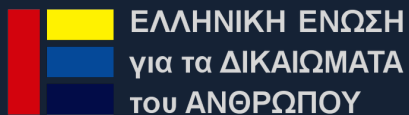
Ομάδα συγγραφής: Ιάσωνας Γουσέτης, Κατερίνα Πουρναρά

Γραφιστική επιμέλεια: Κωνσταντίνα Ζιάκα

©Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Βαλτετσίου 39, 10681, Αθήνα

www.hlhr.gr

Περιεχόμενα:

Εισαγωγή	4
Α. Αστυνομική Βία και Αυθαιρεσία - Κύρια προβλήματα και ελλιπές ρυθμιστικό πλαίσιο	6
Β. Αστυνόμευση τον καιρό της πανδημίας	24
Γ. Ατιμωρησία - Απουσία ουσιαστικού πειθαρχικού ελέγχου - Διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας	27
Δ. Οι προτάσεις της ΕΛΕΔΑ	33

ΕΛ.ΑΣ.

Ζητήματα Υπέρμετρης Αστυνομικής Βίας και Αυθαιρεσίας

Εισαγωγή

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) παρακολουθεί και παρεμβαίνει συστηματικά στον δημόσιο λόγο γύρω από το διαχρονικό φαινόμενο της αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας. Τέτοια περιστατικά, μικρότερης ή μεγαλύτερης έντασης, βλέπουν το φως της δημοσιότητας όλο και συχνότερα, ιδίως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Παρά τις αναρίθμητες καταγγελίες, το αποδεικτικό υλικό (βίντεο, φωτογραφίες, κ.ο.κ.), τις εκκλήσεις και τις προτάσεις θεσμών, φορέων και πολιτών (συμπεριλαμβανομένης της ΕΛΕΔΑ), τις επίμονες αιτιάσεις διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και δικαστηρίων περί δομικού προβλήματος ατιμωρησίας της αστυνομικής αυθαιρεσίας, το εν λόγω φαινόμενο, όχι μόνο δεν περιορίζεται, αλλά, αντιθέτως, μοιάζει να συντηρείται και να τροφοδοτείται, αν όχι να προωθείται σιωπηρά από την Πολιτεία. Και τούτο διότι αφενός μεν η καταγραφή και η διερεύνηση τέτοιων περιστατικών είναι ιδιαίτερα ισχνή, αφετέρου δε, φαίνεται να επικρατεί μια κουλτούρα ανοχής και ατιμωρησίας των δραστών, ενώ παράλληλα, το ρυθμιστικό πλαίσιο παραμένει βολικά ανεπαρκές και ασαφές εδώ και δεκαετίες. Περαιτέρω, η περίοδος της πανδημίας σηματοδότησε μια έξαρση του φαινομένου. Ακόμη, η λίγο-πολύ μόνιμη εγκατάσταση της ΕΛ.ΑΣ., με τα εγνωσμένα χαρακτηριστικά της, μέσα στις εγκαταστάσεις των Α.Ε.Ι. αποτέλεσε προνομιακό χώρο εκδήλωσης περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας και προβληματίζει ιδιαίτερα σε σχέση με τις κοινωνικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις που προκαλεί. Ταυτόχρονα, η ΕΛΕΔΑ επισημαίνει με ανησυχία τη συνεχή διόγκωση των σωμάτων ασφαλείας υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη: ήδη μέσα στην τελευταία τριετία διενεργήθηκαν αλλά και προγραμματίζονται μαζικές προσλήψεις ειδικών φρουρών, οργάνων «προστασίας πανεπιστημιακών ιδρυμάτων», στρατιωτικοποιημένων δημοτικών αστυνομικών, κ.ο.κ. Σημειώνεται ότι η διεθνώς σημειούμενη αυτή τάση στρατιωτικοποίησης των σωμάτων ασφαλείας θα μπορούσε δυνητικά να οδηγήσει τη χώρα μας σε ανεξέλεγκτη αύξηση

κρουσμάτων αυθαίρετης, υπέρμετρης και παράνομης αστυνομικής βίας.

Η ΕΛΕΔΑ δεν έχει καμία πρόθεση να μειώσει ή να απαξιώσει τις προσπάθειες των αστυνομικών οργάνων που ενεργούν με αφοσίωση και επαγγελματισμό, στο πλαίσιο της νομιμότητας, για την προστασία των πολιτών και των δικαιωμάτων τους. Ωστόσο, σε μια ευνομούμενη δημοκρατική Πολιτεία, όπως με βάση το Σύνταγμά της φιλοδοξεί να είναι η Ελληνική Δημοκρατία, η σχολαστική τήρηση της αρχής της νομιμότητας και των κανόνων δεοντολογίας από τα όργανα, που είναι επιφορτισμένα με την άσκηση του καταναγκασμού, αποτελεί ύψιστο καθήκον. Διότι, η αυθαίρετη και υπέρμετρη αστυνομική βία, όταν μάλιστα προσλαμβάνει μαζικές διαστάσεις, δεν αποτελεί μόνο ρήγμα στην οφειλόμενη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, αλλά και μια επικίνδυνη απειλή για την ίδια τη δημοκρατία. Αυτός ο προβληματισμός αποτελεί και την οπτική γωνία μέσα από την οποία διατυπώνονται τα παρακάτω σχόλια της ΕΛΕΔΑ.

Διαχρονικά τα κύρια προβλήματα που εντοπίζονται σχετικά με τη δράση της ΕΛ.ΑΣ. αφορούν κυρίως: α) τη χρήση υπέρμετρης βίας, β) την εκτεταμένη χρήση τεχνικών μέσων για την καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών (χημικών αερίων, οβίδων κρότου-λάμψης, πλαστικών σφαιριδίων, εκτοξευτών ύδατος κ.ά.), γ) την καταγραφή των επιχειρήσεων ειδικών μονάδων της αστυνομίας με τεχνικά μέσα (λ.χ. κάμερες) και την αποφυγή εξατομίκευσης των στελεχών τους (λ.χ. έλλειψη/απόκρυψη διακριτικών), δ) την επίδειξη ή την ανοχή ρατσιστικής συμπεριφοράς απέναντι σε πρόσφυγες, μετανάστες, Ρομά, αστέγους και άλλες ευάλωτες ομάδες, καθώς και την επίδειξη ή την ανοχή σεξιστικής συμπεριφοράς απέναντι σε γυναίκες και ΛΟΑΤΚΙ άτομα, ε) την εκτεταμένη χρήση υπηρεσιακών όπλων αστυνομικών και τη συχνή χρήση όπλων εκτός υπηρεσίας, με αποτέλεσμα τη διάπραξη ανθρωποκτονιών και βαριών σωματικών βλαβών, καθώς και αυτοτραυματισμών των ίδιων των οργάνων, ή και μελών της οικογένειάς τους, στ) την εκτεταμένη πρακτική των αναιτιολόγητων προσαγωγών, ζ) τις ολοένα και συχνότερα καταγγελλόμενες παραβιάσεις των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων, καταχρήσεις εξουσίας, ακόμα και βασανιστήρια, ιδίως στο στάδιο της αστυνομικής προανάκρισης και η) την απουσία ουσιαστικού πειθαρχικού και ποινικού ελέγχου που οδηγεί σε φαινόμενα ατιμωρησίας, καθώς και σε καταδίκες της χώρας μας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

Για όλα αυτά τα ζητήματα, η ΕΛΕΔΑ έχει κατά καιρούς τοποθετηθεί δημόσια. Με το παρόν κείμενο τεκμηρίωσης φιλοδοξεί να επαναφέρει στο δημόσιο διάλογο τα ζητήματα αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας και να ενεργοποιήσει τους πολίτες και τις ενώσεις τους σχετικά με την αδήριτη πλέον ανάγκη να αντιμετωπιστούν επιτέλους αποτελεσματικά τα επικίνδυνα αυτά φαινόμενα. Παράλληλα, η ΕΛΕΔΑ επιχειρεί με το παρόν να συστηματοποιήσει και να οργανώσει τις μέχρι σήμερα σχετικές παρεμβάσεις της σε μια συνολική πρόταση επιβεβλημένων αλλαγών στην Ελληνική Αστυνομία, απευθυνόμενη στην Πολιτεία.

Α. Αστυνομική Βία και Αυθαιρεσία

Κύρια προβλήματα και ελλιπές ρυθμιστικό πλαίσιο

Άρθρο 2 Π.Δ. 538/1989

Κανόνες υπηρεσιακής συμπεριφοράς - κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους οι αστυνομικοί:

1. Ενεργούν με σύνεση, αυτοκυριαρχία, σταθερότητα, αποφασιστικότητα, αμεροληψία, αντικειμενικότητα και αξιοπρέπεια.
2. Σέβονται και προστατεύουν τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των πολιτών και κάθε ατόμου που βρίσκεται στην Ελληνική Επικράτεια.
3. Χρησιμοποιούν τα κατά το δυνατόν ηπιότερα μέσα, αποφεύγοντας κάθε περιττή τραχύτητα, ενόχληση ή αδικαιολόγητη φθορά ιδιοκτησίας.
4. Συμπεριφέρονται με λεπτότητα, σεμνότητα και ευγένεια, επιδεικνύοντας πνεύμα μετριοπάθειας και επιείκειας.

5. Έχουν πάντοτε, ως γνώμονα των ενεργειών τους την εξασφάλιση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος και τη διαφύλαξη των νόμιμων συμφερόντων των πολιτών.

ι. Χρήση υπέρμετρης βίας

Η σύσταση ειδικών αστυνομικών σωμάτων άμεσης δράσης τα τελευταία χρόνια (ΔΕΛΤΑ, ΔΙΑΣ, ΔΡΑΣΗ) έχει παρουσιαστεί από την πολιτική ηγεσία της αστυνομίας ως μια αναγκαία και αποτελεσματική απάντηση στην αύξηση της εγκληματικότητας. Ωστόσο, ο αριθμός των καταγγελιών για κατάχρηση εξουσίας και βάναυση συμπεριφορά από στελέχη των συγκεκριμένων σωμάτων (όπως και των σωμάτων των Μονάδων Αποκατάστασης Τάξης - ΜΑΤ), παρουσιάζεται πολύ αυξημένος. Είναι δεδομένο ότι οι ομάδες αυτές συγκροτήθηκαν μέσα από διαδικασίες που παρεκκλίνουν από τις καθιερωμένες διαδικασίες επιλογής προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. και η εκπαίδευσή τους είναι σύντομη και μονοσήμαντα προσανατολισμένη στην καταστολή.

Τα παραδείγματα χρήσης υπέρμετρης φυσικής βίας από αυτές τις μονάδες, τόσο σε επίπεδο υποθέσεων που έχουν απασχολήσει την κοινή γνώμη, όσο και σε επίπεδο εικόνων που έχουμε «συνηθίσει», πλέον, να βλέπουμε, είτε δια ζώσης, είτε σε μαγνητοσκοπημένο υλικό, είναι αναρίθμητα, γεγονός που δικαιολογεί τον ισχυρισμό ότι η χρήση υπέρμετρης και ανεξέλεγκτης βίας από τα αστυνομικά όργανα και ιδίως από τις συγκεκριμένες ειδικές

μονάδες αποτελεί, πλέον, πάγια πρακτική της ΕΛ.ΑΣ.. Για να καταστήσουμε σαφή τη διάσταση του προβλήματος, σταχυολογούμε ορισμένα από τα «συνήθη» περιστατικά που είδαν το φως της δημοσιότητας.

Τον Μάιο του 2011, ο Γιάννης Καυκάς χτυπήθηκε με πυροσβεστήρα από αστυνομικό της Υποδιεύθυνσης Αποκατάστασης Τάξης (Υ.Α.Τ.) με αποτέλεσμα να πέσει σε κώμα για 10 ημέρες. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο (Διοικ. Πρωτ. Αθην. 3947/2021) έκρινε ότι «αποδείχθηκε η αδιάκριτη χρήση βίας από τους αστυνομικούς σε διαδηλωτές, τους οποίους χτυπούσαν με τα γκλοπ κανονικά ή ανάποδα και με τα πόδια, ενώ παράλληλα ψέκαζαν με τις φυσούνες επάνω στα πρόσωπά τους», ενώ ο αστυνομικός που χτύπησε τον Καυκά «εν μέσω ρίψης δακρυγόνων και χειροβομβίδων κρότου-λάμψης και χρήσης φυσούνας για εκτόξευση χημικών εξ επαφής, φορώντας την ειδική στολή με τα απαραίτητα προστατευτικά μέσα διαφόρων σημείων του σώματος του (κράνος, άρβυλα, πυροσβεστήρα, ασπίδα, αλεξίσφαιρο γιλέκο, προσωπίδα αερίων με κατάλληλο φίλτρο», με μέρος της εξάρτυσής του, έβαλε εναντίον του (...) «Η εν λόγω συμπεριφορά του αστυνομικού οργάνου (...) πληροί και την ειδική υπόσταση του εγκλήματος της βαριάς σκοπούμενης σωματικής βλάβης». Σημειωτέον ότι ποινικές ή πειθαρχικές ευθύνες για τον τραυματισμό του Γιάννη Καυκά δεν αποδόθηκαν ποτέ.

Ο φωτορεπόρτερ Μάριος Λώλος, τον Απρίλιο του 2012, κατά την κάλυψη μιας πορείας, σε στιγμή που δεν υπήρχαν ενεργές εστίες επεισοδίων, διαμαρτυρήθηκε, με την ιδιότητά του ως πρόεδρος της Ένωσης Φωτορεπόρτερ Ελλάδος, για τη στάση της αστυνομίας και αφού είχε αρχίσει να απομακρύνεται από το σημείο, χτυπήθηκε πισώπλατα από αστυνομικό με ανάποδο γκλοπ στο κεφάλι. Αποτέλεσμα αυτού του χτυπήματος ήταν να υποστεί βαρύ τραυματισμό και να χρειαστεί άμεσα χειρουργείο.

Ακραία υπέρμετρη και φονική ήταν η χρήση βίας από την αστυνομία και στο περιστατικό που κατέληξε στον τραγικό θάνατο του Ζακ Κωστόπουλου τον Σεπτέμβριο του 2018, όταν, κατόπιν του ξυλοδαρμού του από πολίτες, οκτώ αστυνομικοί έσπευσαν να συλλάβουν έναν αιμόφυρτο και εμφανώς ανήμπορο να προβάλλει αντίσταση άνθρωπο, ασκώντας άσκοπη βία μέσω λακτισμάτων και άλλων χτυπημάτων και προβαίνοντας σε χειροπέδηση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι τόσο ο Πρόεδρος Αστυνομικών Υπαλλήλων Αθηνών, όσο και ο Γενικός Γραμματέας Ειδικών Φρουρών, όταν ερωτήθηκαν για το εάν χρησιμοποιήθηκε υπερβολική βία στη συγκεκριμένη περίπτωση, απάντησαν ότι αυτή είναι η πρακτική που ακολουθείται, ουσιαστικά επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό περί μιας παγιωμένης πρακτικής χρήσης υπέρμετρης βίας.

Σε άγριο ξυλοδαρμό και εξευτελισμό ολόκληρης οικογένειας κατέληξε οργανωμένη επιχείρηση της ΕΛ.ΑΣ. για την εκκένωση κατάληψης σε ζωντανή μετάδοση στο Κουκάκι τον Δεκέμβριο

του 2019. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, η αστυνομία εισέβαλε σε παρακείμενο στην κατάληψη σπίτι, ξυλοκοπώντας και συλλαμβάνοντας τον σκηνοθέτη Δημήτρη Ινδαρέ και τους δύο γιούς του. Η οικογένεια Ινδαρέ, σύμφωνα με την εισαγγελική πρόταση, χρησιμοποιήθηκε ως εξιλαστήριο θύμα μιας παταγωδώς αποτυχημένης αστυνομικής επιχείρησης και εν τέλει, όλα τα μέλη της οικογένειας απαλλάχθηκαν από το Τριμελές Εφετείο Αθηνών, από τις κατηγορίες που τους είχαν αποδοθεί.

Χρήση αλόγιστης, υπέρμετρης βίας έγινε και στην περίπτωση του Βασίλη Μάγγου, τον Ιούνιο του 2020, έξω από τα δικαστήρια του Βόλου. Ο Μάγγος χτυπήθηκε με γκλοπ και λακτίσματα από πλήθος αστυνομικών. Ενόσω κρατείτο στο αστυνομικό τμήμα, όπως ο ίδιος κατήγγειλε, υπέστη εξευτελιστική συμπεριφορά, για να αφεθεί τελικά ελεύθερος χωρίς να του απαγγελθούν κατηγορίες. Στο νοσοκομείο διαγνώσθηκαν έξι κατάγματα πλευρών και θλάσεις στο συκώτι και τη χοληδόχο κύστη με αποτέλεσμα να πάρει εξιτήριο τέσσερις μέρες μετά. Ο Βασίλης Μάγγος πέθανε ένα μήνα μετά από αυτό το περιστατικό από υπερβολική δόση ναρκωτικών ουσιών και συνταγογραφημένων φαρμάκων. Αν και ο θάνατός του δεν προκύπτει ότι συνδέεται άμεσα με τα τραύματα που υπέστη από τους αστυνομικούς, η οικογένειά του υποστηρίζει ότι η υπερβολική δόση ήρθε ως αποτέλεσμα της προσπάθειας του Βασίλη Μάγγου να διαχειριστεί τις συνέπειες του ξυλοδαρμού και της κράτησής του.

Τα περιστατικά χρήσης υπέρμετρης σωματικής βίας από την αστυνομία, φυσικά, δεν εξαντλούνται σε υποθέσεις, όπως οι παραπάνω, που έτυχε να δουν το φως της δημοσιότητας, ώστε να νομιμοποιείται κάποιος να ισχυριστεί ότι αποτελούν «μεμονωμένα περιστατικά» (όπως έχει πολλάκις ισχυριστεί η πολιτική και φυσική ηγεσία της ΕΛ.ΑΣ.). Αντιθέτως, από τα διαθέσιμα στοιχεία που συλλέγονται από τα αρμοδίως θεσμικά όργανα¹, όσο και από την κοινή εμπειρία που τεκμηριώνεται με πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό ελεύθερα προσβάσιμο στο διαδίκτυο, πιστοποιείται χωρίς την παραμικρή υπερβολή ότι τέτοια περιστατικά είναι καθημερινά. Ενδεικτικές είναι οι εικόνες που παρατηρούνται τους τελευταίους μήνες στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), οι υπαίθριοι χώροι του οποίου έχουν μετατραπεί σε αρένα επιθέσεων των ΜΑΤ και άλλων μονάδων της αστυνομίας εναντίον διαμαρτυρούμενων φοιτητών ή και αμέριμνου πλήθους στο πλαίσιο πολιτιστικών εκδηλώσεων. Σε κάθε περίπτωση, πρακτικές που έχουν καταγραφεί και σημειώνονται ολοένα και συχνότερα, όπως η άσκηση βίας σε άτομα που έχουν ήδη χειροπεδηθεί, η χρήση βίας, με διαφορετικά από όσα ορίζει ο νόμος, μέσα (βλ. ανάποδα γκλοπ ή άλλα μέρη της εξάρτυσης των αστυνομικών) ή ο εμβολισμός του συγκεντρωμένου πλήθους με δίκυκλα της ΕΛ.ΑΣ., είναι κατάφωρα παράνομες και μπορούν, να αποβούν μοιραίες για τα θύματα της αστυνομικής

1. Για παράδειγμα, ο [Συνήγορος του Πολίτη μόνο για το 2021](#) διερεύνησε περισσότερες από 100 καταγγελίες για προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή της υγείας πολιτών από αστυνομικούς, χωρίς σε αυτόν τον αριθμό να λογίζονται τα βασανιστήρια ή οι προσβολές κατά της ζωής.

βίας.

ii. Εκτεταμένη χρήση απρόσφορων και επικίνδυνων για την υγεία μέσων για την καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών

Τον Ιούλιο του έτους 2020 ψηφίστηκε ο πολυσυζητημένος Ν. 4703/2020 περί δημόσιων συναθροίσεων, όπου στα άρθρα 9 και 10 αυτού ορίζεται ο τρόπος διάλυσης των συναθροίσεων και οι αρμοδιότητες της αστυνομικής αρχής. Στον παραπάνω νόμο ορίζεται ότι, με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, ρυθμίζονται ειδικότερα ζητήματα εφαρμογής, καθώς και οι αναγκαίες λεπτομέρειες σχετικά με τα μέσα και τις διαδικαστικές προϋποθέσεις διάλυσης των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων. Πράγματι, μόλις δύο μήνες μετά, τον Σεπτέμβριο του έτους 2020 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ το Π.Δ. 73/2020 που σκοπό είχε τη ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων, την περαιτέρω εξειδίκευση των κανόνων και διαδικασιών και γενικά τη διευθέτηση των απαραίτητων λεπτομερειών, προς τον σκοπό της εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 4703/2020. Στο άρθρο 10 παρ. 4 του παραπάνω Π.Δ. ορίζεται ότι: «Για τη διάλυση της συνάθροισης χρησιμοποιούνται από την αστυνομική αρχή **τα πλέον πρόσφορα, αναγκαία και ανάλογα προς την περίπτωση νόμιμα μέσα**».

Περαιτέρω, στο άρθρο 2 παρ. 3 του Π.Δ. 73/2020 με τίτλο: «Τήρηση της τάξης στις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις» ορίζεται ότι: «Το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής που διατίθεται για εκτέλεση υπηρεσίας σε συναθροίσεις, **οφείλει να απέχει από κάθε πράξη ή συμπεριφορά που μπορεί να εκληφθεί ως ενεργή συμμετοχή ή αντίθεση στη συνάθροιση, να ενεργεί με αίσθημα ευθύνης, αυτοκυριαρχία, αμεροληψία, αντικειμενικότητα και σεβασμό των δικαιωμάτων των πολιτών και να τηρεί πάντοτε τις αρχές της νομιμότητας, της αναγκαιότητας, της προσφορότητας του μέσου και της αναλογικότητας**».

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ίδιου Π.Δ. ορίζεται ότι: «**Ειδικότερα ζητήματα, αναφορικά με τη σύνθεση, την τακτική και γενικά την επιχειρησιακή δράση της αστυνομικής ή λιμενικής αρχής στο πλαίσιο της λήψης μέτρων κατά τις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις ρυθμίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, κατά τον λόγο της αρμοδιότητάς τους, οι οποίες λόγω του διαβαθμισμένου χαρακτήρα τους δεν δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ούτε αναρτώνται στο Πρόγραμμα 'Διαύγεια'**»

Αξίζει να σημειωθεί ότι, έως την έκδοση του Π.Δ. 73/2020, το καταργηθέν από αυτό άρθρο

133 του Π.Δ. 141/1991 με τίτλο: «Χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς», όριζε ότι: «Η χρήση των όπλων από τους αστυνομικούς γίνεται: Για τη διάλυση των παράνομων δημόσιων συναθροίσεων, σύμφωνα με τις διατυπώσεις του Κανονισμού διάλυσης δημόσιων συναθροίσεων».

Το δε Β.Δ. 269/1972 το οποίο ενέκρινε τον Κανονισμό Διάλυσης Δημόσιων Συναθροίσεων, και το οποίο καταργήθηκε ομοίως με το Ν. 4703/2020 όριζε τα μέσα και συγκεκριμένα: «Εις πάσας τας ανωτέρω περιπτώσεις εάν μετά την τρίτην πρόσκλησιν οι οργανωταί και οι μετέχοντες της συναθροίσεως δεν υπακούσουν, ο εκπρόσωπος της Αστυνομικής Αρχής, παρουσιάτων εκπροσώπων της Διοικητικής και Δικαστικής τοιαύτης μετά γνώμην δε αυτών, **διατάσσει την διάλυσιν της συναθροίσεως διά της χρήσεως, κατά την κρίσιν του, μετ' εκτίμησιν της καταστάσεως, των προσφόρων προς τον σκοπό ντούτον μέσων, ιδία δεδιάτης βιαίας απωθήσεως, του καταιονισμού δι' ύδατος, της αστυνομικής ράβδου ή των υποκοπάνωντων όπλων των δακρυογόνων ή ετέρων συναφών μέσων**».

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι μετά τον νέο νόμο για τις δημόσιες συναθροίσεις και το Π.Δ. που εξειδικεύει τα ζητήματα εφαρμογής του, **δεν προσδιορίζονται πια στον νόμο τα μέσα τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει η αστυνομία κατά τη διάλυση των δημόσιων συναθροίσεων, παρά μόνο ότι αυτά πρέπει να είναι πρόσφορα, αναγκαία και ανάλογα με τον σκοπό.** Σίγουρο είναι, βέβαια, ότι ο καταιονισμός δι' ύδατος (αύρα), η αστυνομική ράβδος, τα δακρυγόνα, καθώς και έτερα συναφή μέσα, όπως οι οβίδες κρότου λάμψης (που χρησιμοποιούνται, παρότι είναι όπλα σύμφωνα με το Ν. 2168/1993 και, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η διάταξη για τη χρήση όπλων για τη διάλυση συγκεντρώσεων έχει καταργηθεί), οι πλαστικές σφαίρες ή αλλιώς [ελαστικές μπάλες](#), χρησιμοποιούνται κατά την καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών, χωρίς φυσικά να μπορούμε να γνωρίζουμε άλλα μέσα που πιθανόν να χρησιμοποιούνται καθώς, πέραν του ότι δεν απαριθμούνται ούτε αναφέρονται στο νόμο, η προμήθειά τους δεν δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ούτε αναρτάται στο Πρόγραμμα «Διαύγεια», λόγω του διαβαθμισμένου χαρακτήρα τους. Επιπλέον, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η εξαίρεση των Υπουργικών Αποφάσεων, που ρυθμίζουν τα θέματα αστυνομικής διαχείρισης πλήθους, από την αυτονόητη σε μια δημοκρατική Πολιτεία υποχρέωση δημοσίευσης των κανονιστικών πράξεων της διοίκησης, εκτός από τα ζητήματα αντισυνταγματικότητας που εγείρει, δημιουργεί εξαιρετική δυσκολία στο δημόσιο έλεγχο της συμπεριφοράς των αστυνομικών από την Κοινωνία των Πολιτών και τον Τύπο.

Η εκτεταμένη δε και πολλές φορές αλόγιστη χρήση, τόσο χημικών ουσιών όσο και κρότου λάμψης, η χρήση τους σε κλειστούς χώρους, καθώς και η χρήση χημικών που η ημερομηνία λήξης τους έχει παρέλθει προ πολλού, είναι μια συνηθισμένη πρακτική της ΕΛ.ΑΣ. κατά την

καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών. Όπως έχει επισημανθεί κατ' επανάληψη, πρόκειται για μία πρακτική που είναι ιδιαίτερα επιβλαβής, τόσο για την υγεία των συμμετεχόντων στην κινητοποίηση (ανάμεσά τους πολλές φορές βρίσκονται και παιδιά), όσο και των περιοίκων που διαμένουν στην περιοχή. Υπενθυμίζεται ότι η κακή χρήση χημικών ουσιών αλλά και οβίδων κρότου λάμψης², τα τελευταία χρόνια, έχει σταθεί αιτία για την πρόκληση σοβαρών σωματικών βλαβών, που είχαν ως αποτέλεσμα ακόμη και την πρόκληση μόνιμης αναπηρίας, όπως στην υπόθεση του δημοσιογράφου Μανώλη Κυπραίου³, αλλά και τον [ακρωτηριασμό πυροσβέστη](#) τον Νοέμβριο του έτους 2021. Τα πρόσφατα γεγονότα δε με τον [τραυματισμό φοιτητή στο ΑΠΘ](#) από οβίδα κρότου λάμψης σε ευθεία βολή από αστυνομικό, επιβεβαιώνουν τα παραπάνω και αποδεικνύουν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη ρυθμιστικού πλαισίου στα μέσα καταστολής των κινητοποιήσεων.

iii. Εκτεταμένη χρήση όπλου από αστυνομικούς και συχνή χρήση υπηρεσιακών όπλων εκτός υπηρεσίας

Η νομοθεσία για τη χρήση πυροβόλου όπλου από αστυνομικούς (Ν. 3169/2003), αποτελεί ένα λεπτομερειακό πλαίσιο νόμιμων εγγυήσεων κατά της κατάχρησης βίας, που θέτει σαφείς προϋποθέσεις και προσδιορίζει στάδια κλιμάκωσης της χρήσης όπλου σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 παρ. 2α του Ν. 3169/2003 που αφορά τη χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, περιγράφονται τα **ηπιότερα μέσα τα οποία θα πρέπει να έχουν εξαντληθεί προκειμένου να επιτρέπεται σε αστυνομικό να κάνει χρήση πυροβόλου όπλου κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του**, εφόσον αυτό απαιτείται για την εκπλήρωση του καθήκοντός του. Ως ηπιότερα μέσα δε, περιγράφονται ιδίως οι προηγούμενες παραινέσεις, οι προτροπές, η χρήση εμποδίων, σωματικής βίας, αστυνομικής ράβδου, επιτρεπτών χημικών ουσιών ή άλλων ειδικών μέσων, καθώς και η προειδοποίηση για χρήση πυροβόλου όπλου και η απειλή με πυροβόλο όπλο. Παράλληλα, **ο αστυνομικός θα πρέπει να έχει δηλώσει την ιδιότητά του και να έχει απευθύνει σαφή και κατανοητή προειδοποίηση για την επικείμενη χρήση πυροβόλου όπλου, παρέχοντας επαρκή χρόνο ανταπόκρισης**, εκτός αν αυτό είναι

2. 8144/2020 Διοικ. Πρωτ. Αθηνών (απόφαση περί αποζημίωσης Μ. Κυπραίου) δημοσίευση ΝΟΜΟΣ: «Η ρίψη από αστυνομικό όργανο χειροβομβίδας κρότου λάμψης σε σημείο, στο οποίο τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή επικρατεί ηρεμία και δεν απειλείται η ζωή, η σωματική ακεραιότητα ή η ιδιοκτησία κανενός, συνιστά εσφαλμένη χρήση, καθώς δεν κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από τις ανωτέρω αρχές».

3. Ο Μανώλης Κυπραίος, δημοσιογράφος, υπέστη ολική απώλεια ακοής ενώ κάλυπτε διαδήλωση στην Αθήνα στις 15 Ιουνίου 2011 όταν, σύμφωνα με τις καταγγελίες, αστυνομικός πέταξε εναντίον του χειροβομβίδα κρότου-λάμψης, βλ. [Greece: Submission to the UN Committee against Torture, 73rd session, 19 April – 13 May 2022, List of Issues prior to Reporting](#), σελ. 14.

μάταιο υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες ή επιτείνει τον κίνδυνο θανάτου ή σωματικής βλάβης. Τέλος, σύμφωνα με τον νόμο η χρήση πυροβόλου όπλου θα πρέπει να μη συνιστά υπερβολικό μέτρο σε σχέση με το είδος της απειλούμενης βλάβης και την επικινδυνότητα της απειλής.

Παρ' όλα αυτά δεν είναι λίγες οι φορές που εκδηλώνεται αλόγιστη χρήση όπλων από αστυνομικούς χωρίς να έχουν εξαντληθεί τα ηπιότερα μέσα προηγουμένως. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δολοφονία του ανήλικου μαθητή Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου τον Δεκέμβριο του 2008 αλλά και η πρόσφατη δολοφονία του 18χρονου Ρομά Νίκου Σαμπάνη από πυρά αστυνομικών. Παρόμοια δε υπόθεση έχει ήδη κριθεί από το ΕΔΔΑ [Υπόθεση Μακαρατζής κατά Ελλάδας (προσφυγή αριθ. 50385/99)].

Παράλληλα, η χρήση υπηρεσιακών όπλων αστυνομικών εκτός υπηρεσίας θέτει σε κίνδυνο τόσο πολίτες όσο και τους ίδιους τους αστυνομικούς (βλ. σχετικό [Δελτίο Τύπου](#), ΕΛΕΔΑ), ενώ ταυτόχρονα έχει σταθεί αιτία για δεκάδες τραγικά [ατυχήματα](#) τα τελευταία χρόνια. Επισημαίνουμε ειδικά τα περιστατικά γυναικοκτονιών και γενικότερα ανθρωποκτονιών που σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον των αστυνομικών.

iv. Υποκίνηση βίας

Η χρήση βίας από την πλευρά της αστυνομίας - πολλώ δε μάλλον η χρήση υπέρμετρης βίας που έχει ως στόχο την καταστολή μαζικών (ή και λιγότερο μαζικών) κινητοποιήσεων των πολιτών-απαιτεί, έστω και σε επικοινωνιακό επίπεδο, ένα «δικαιολογητικό πλαίσιο», κοινώς, μια νόμιμη αιτιολογία. Παρά το γεγονός ότι η άσκηση υπέρμετρης βίας είναι σε κάθε περίπτωση παράνομη και δικαιολογητικό πλαίσιο δεν υφίσταται, ούτε και μπορεί να βρεθεί, συχνά παρουσιάζεται ως αναγκαία απάντηση σε ιδιαίτερα βίαιες ενέργειες των διαδηλωτών ή των πολιτών που συμμετέχουν στις κινητοποιήσεις. Η συνήθης προβολή εικόνων μαυροντυμένων κρανοφόρων διαδηλωτών, των «γνωστών-αγνώστων», όπως χαρακτηρίζονται συχνά στα μέσα ενημέρωσης (που ουκ ολίγες φορές χρησιμοποιούν παλαιότερα πλάνα), που εκτοξεύουν μολότοφ, βεγγαλικά ή άλλα αντικείμενα εναντίον των αστυνομικών δυνάμεων, θέτοντας τις ζωές των αστυνομικών ή και πολιτών σε κίνδυνο, τυγχάνει συστηματικής χρήσης και επίκλησης για τη «νομιμοποίηση» αλόγιστης χρήσης βίας από τους αστυνομικούς, παρά το συχνά προφανές δυσανάλογο χαρακτήρα της, σε σχέση με τα έννομα αγαθά που διακυβεύονται.

Πρόσθετα, όμως, ερωτήματα εγείρονται όταν, σε κατά τα άλλα ειρηνικές και ήπιες κινητοποιήσεις, παρεισφρέουν πρόσωπα, υποδύομενα τους «γνωστούς-αγνώστους», τα οποία με τις ενέργειες τους, προκαλούν τη βίαιη διάλυση του διαμαρτυρούμενου πλήθους,

αποφεύγοντας τα ίδια τη σύλληψή τους. Η δράση των προσώπων αυτών δημιουργεί ιδιαίτερο προβληματισμό και ανησυχία από το γεγονός ότι υφίσταται πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό (ενδεικτικά: [εδώ](#), [εδώ](#), και [εδώ](#)), όπου τέτοιοι ακριβώς μαυροντυμένοι κρανοφόροι «διαδηλωτές» φαίνονται να τελούν σε αγαστή συνεννόηση με την αστυνομία ή και να παίρνουν εν τέλει μέρος στις κατασταλτικές της ενέργειες. **Σε αυτές τις περιπτώσεις η αστυνομία παρανομεί διττά: αφενός μεν επειδή φέρεται να υποκινεί η ίδια (ή οι εντεταλμένοι της) τα επεισόδια που αμαυρώνουν ειρηνικές κινητοποιήσεις και οδηγούνται σε βίαιη διάλυση, αφετέρου δε επειδή καταστέλλει νόμιμες δημόσιες συναθροίσεις ασκώντας βία σε πολίτες οι οποίοι ουδεμία σχέση έχουν με τα επεισόδια που οι εντεταλμένοι από αυτήν -ή, έστω, σε συνεννόηση με αυτήν-έχουν προκαλέσει.**

Τα ερωτήματα που προκύπτουν από αυτές τις εικόνες είναι πολλαπλά και θέτουν εν αμφιβόλω τόσο την αξιοπιστία της αστυνομίας όσο και την αφοσίωσή της στο δημοκρατικό πολίτευμα. Λαμβάνοντας, μάλιστα, υπόψιν ότι αυτά τα ερωτήματα δεν έχουν ποτέ απαντηθεί πειστικά από τη φυσική ή πολιτική ηγεσία της αστυνομίας, τα όποια συμπεράσματα μένει να εξαχθούν είναι εξόχως ανησυχητικά.

v. Πρακτική αναιτιολόγητων ελέγχων ταυτότητας, προσαγωγών και δυσανάλογος χρόνος παραμονής στο ΑΤ μετά την προσαγωγή

Μια από τις πλέον συνηθισμένες πρακτικές της ΕΛ.ΑΣ., ιδίως στο πλαίσιο πολιτικών συγκεντρώσεων και διαμαρτυριών ή στο πλαίσιο εκτίμησης του εθνοτικού προφίλ διερχομένων (ethnic profiling), είναι οι αυθαίρετες προσαγωγές ατόμων σε ΑΤ, παρά το γεγονός ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που τίθενται από το νόμο. Αν και η προσαγωγή, δηλαδή η στέρηση, έστω και χρονικής διάρκειας λίγων ωρών, της ελευθερίας, είναι, για τους λόγους που αναφέρονται αμέσως παρακάτω, η σημαντικότερη προσβολή των δικαιωμάτων, ωστόσο και η πρώτη φάση αυτής της διαδικασίας, δηλαδή οι γενικευμένοι και αυθαίρετοι έλεγχοι ταυτότητας, ακόμα και χωρίς να συνοδεύονται από προσαγωγή, συνιστούν περιορισμό της ελευθερίας. Οι έλεγχοι αυτοί ενδέχεται να τροφοδοτούν αρχεία με προσωπικά δεδομένα τα οποία διατηρούνται και επεξεργάζονται οι αρχές με τρόπο παντελώς αυθαίρετο. Συνεπώς, επειδή τελούνται χωρίς νόμιμα κριτήρια και εγγυήσεις, και οι «απλοί» έλεγχοι ταυτότητας αποτελούν πεδίο αστυνομικής αυθαιρεσίας. Δεν είναι σπάνια δε η προσαγωγή για εξακρίβωση των στοιχείων τους ακόμη και όταν οι πολίτες επιδεικνύουν την αστυνομική τους ταυτότητα, πρακτική που όταν δεν συντρέχουν λοιπές προϋποθέσεις έχει κριθεί παράνομη⁴.

4. Δ.Πρ.Αθην. 20557/2018 : «Ο ενάγων προσήχθη στο ΑΤ για εξακρίβωση μόνον των στοιχείων της δικαστικής ταυτότητας, ήτοι παρά την επίδειξη της αστυνομικής του ταυτότητας, όπου και παρέμεινε για χρονικό διάστημα περίπου τριών (3) ωρών [...] χωρίς, ωστόσο, να προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ή να επικαλείται το

Η πλέον παγιωμένη, πάντως, πρακτική αυθαιρεσίας, δηλαδή οι προσαγωγές, βρίσκει υποτιθέμενο έρεισμα στο Π.Δ. 141/1991 και συγκεκριμένα στο α. 74 παρ. 15 περ. θ', το οποίο αναγνωρίζει στους αστυνομικούς το δικαίωμα να προσαγάγουν άτομα που είτε στερούνται ταυτοποιητικών εγγράφων, είτε δημιουργούν υπόνοιες τέλεσης εγκληματικών ενεργειών λόγω του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς τους. Όπως, όμως, έχει σημειωθεί στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, αφενός μεν αμφισβητείται η τυπική συνταγματικότητα της συγκεκριμένης ρύθμισης, αφετέρου δε, σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, αμφισβητείται και η νομιμότητά της, αφού, από τη διατύπωση του νόμου, τα κριτήρια θεμελίωσης υπονοιών για την τέλεση εγκληματικών ενεργειών δεν προβλέπονται ρητά από το νόμο αλλά εναπόκεινται στην υποκειμενική κρίση του κάθε αστυνομικού⁵. Περαιτέρω, η ΕΛΕΔΑ έχει επανειλημμένα [επισημάνει](#) ότι «η προληπτική δράση της αστυνομίας δεν μπορεί να οδηγήσει σε προληπτική αναστολή των δικαιωμάτων».

Έτσι η προσαγωγή ατόμου που κατέχει αποδεικτικό στοιχείο της ταυτότητάς του επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση που η συμπεριφορά του, και όχι απλώς ο τόπος, ο χρόνος και οι περιστάσεις, κινεί υπόνοιες διάπραξης εγκλήματος. Αυτό σημαίνει ότι η προσαγωγή πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη με αναγωγή σε εξατομικευμένες υπόνοιες τέλεσης ποινικού αδικήματος και δεν είναι ένας τρόπος καταγραφής των στοιχείων των προσώπων, ώστε να είναι στη διάθεση των αρχών προς κάθε χρήση.

Παράλληλα άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός ότι, τόσο ο δυσανάλογος χρόνος παραμονής στα αστυνομικά τμήματα μετά την προσαγωγή, όσο και η αθέμιτη μεταχείριση των προσαχθέντων σε συνδυασμό με την έλλειψη ενημέρωσης αναφορικά με τους λόγους που δικαιολογούν την μακρά αναμονή τους, αποτελούν συχνά φαινόμενα τα οποία, παρότι έχουν καταγγελθεί πολλάκις, εξακολουθούν καθημερινά να προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των πολιτών.

νι. Παραβιάσεις δικαιωμάτων υπόπτων και κατηγορούμενων, βασανιστήρια και κατάχρηση εξουσίας

Κατά τη διάρκεια παραμονής στα αστυνομικά τμήματα ατόμων τα οποία έχουν προσαχθεί

εναγόμενο ότι συνέτρεχαν ειδικοί προς τούτο λόγοι που να συνδέονται με υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας ή με την ύπαρξη καταδικωτικών εγγράφων σε βάρος του ιδίου ή άλλου συνονόματου και συνεπώνυμού του που να χρήζουν περαιτέρω έρευνας σύμφωνα με την καθορισθείσα στο νόμο ειδική Διοικητική Διαδικασία. Ενόψει τούτων [...] το Δικαστήριο κρίνει ότι η ανωτέρω προσαγωγή το ενάγοντος στο ΑΤ για το ανωτέρω χρονικό διάστημα πραγματοποιήθηκε χωρίς να συντρέχουν οι τασσόμενες από το Νόμο προϋποθέσεις και, συνεπώς, ήταν παράνομη, απορριπτομένων όσων περί του αντιθέτου προβάλλει το εναγόμενο».

5. Βλ. σχετικά Συμεωνίδου-Καστανίδου, *Κατάχρηση Εξουσίας & Ανθρώπινα Δικαιώματα*, σ. 7-9.

ή συλληφθεί, είναι δυστυχώς ιδιαίτερα σύνηθες να λαμβάνουν χώρα μία σειρά από παραβιάσεις δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων. Από την έλλειψη ενημέρωσης για την κατηγορία, αλλά και τα δικαιώματα του υπόπτου, όπως αυτό της μη αυτοενοχοποίησης, έως την άρνηση επικοινωνίας με δικηγόρο και τη μη παροχή διερμηνείας.

Παράλληλα, η χρήση βίας από τα αστυνομικά όργανα είτε κατά τη διάρκεια συλλήψεων και προσαγωγών των υπόπτων, είτε ως μέσο απόσπασης ομολογίας (όπως πρόσφατα [συνέβη](#) σε αλλοδαπό προκειμένου να ομολογήσει αδίκημα το οποίο δεν είχε τελέσει, όπως αποδείχθηκε λίγες μέρες μετά), είτε ως μέσο καταστολής ή εκφοβισμού δυστυχώς είναι-παρά τις επιταγές του άρθρου 278 παρ. 2 του Κ.Π.Δ⁶- ιδιαίτερα σύνηθες και έχει καταγγεληθεί πολλές φορές στους αρμόδιους φορείς (βλ. την [Έκθεση του 2020](#) του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας σελ. 60-69, αλλά και ερώτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τις πρόσφατες καταγγελίες [εδώ](#)).

Η χρήση βίας δε κατά τη διάρκεια της σύλληψης ή της ανάκρισης πέραν του ότι συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση μπορεί να εμπίπτει και στην έννοια των βασανιστηρίων (άρθρο 137Α Π.Κ.). Δεν είναι άλλωστε λίγες οι φορές που συλληφθέντες καταγγέλλουν το βασανισμό τους κατά τη διάρκεια της σύλληψης ή της ανάκρισής τους ενώ το τελευταίο χρονικό διάστημα οι καταγγελίες πληθαίνουν.

Η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) έχει επισημάνει ήδη από το 2016 (βλ. [Σύνοψη της Έκθεσης 2016](#)), ότι παρά τις συντριπτικές περί του αντιθέτου ενδείξεις, οι ελληνικές αρχές αρνούνται να αποδεχθούν ότι η κακομεταχείριση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στην Ελλάδα και δεν έχουν προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής και την αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου. Σύμφωνα με την Έκθεση του 2020 (βλ. την [Επιτελική Σύνοψη της Έκθεσης 2020](#)) η CPT, εξέφρασε για ακόμη μία φορά τη βαθιά της ανησυχία ότι η κακομεταχείριση από την αστυνομία παραμένει συχνή πρακτική σε όλη την ελληνική επικράτεια και ότι το υφιστάμενο σύστημα διερεύνησης καταγγελιών για κακομεταχείριση δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικό.

Συγκεκριμένα, το έτος 2019, «Η αντιπροσωπεία της CPT έλαβε γνώση πολλών αξιόπιστων καταγγελιών για υπερβολική χρήση βίας και αδικαιολόγητα σφικτό δέσιμο με χειροπέδες κατά την προσαγωγή, καθώς και για σωματική και ψυχολογική κακομεταχείριση υπόπτων τέλεσης ποινικών αδικημάτων κατά τη διάρκεια ή στο πλαίσιο των ανακρίσεων από την αστυνομία. Η

6. Σύμφωνα με το άρθρο 278 παρ. 2 του Κ.Π.Δ.: «Τα αρμόδια για τη σύλληψη όργανα οφείλουν να συμπεριφέρονται με κάθε δυνατή ευγένεια σε αυτόν που συλλαμβάνουν και να σέβονται την τιμή του. Γι' αυτό δεν πρέπει να μεταχειρίζονται βία παρά μόνο αν υπάρχει ανάγκη και δεν επιτρέπεται να τον δεσμεύουν παρά μόνο όταν ο συλλαμβανόμενος αντιστέκεται ή είναι ύποπτος φυγής».

καταγγελλόμενη κακομεταχείριση αφορούσε κυρίως χαστούκια, γροθιές και κλωτσιές, καθώς και κτυπήματα με κλομπ και μεταλλικά αντικείμενα στο σώμα και το κεφάλι. Η αντιπροσωπεία έλαβε επίσης γνώση ορισμένων καταγγελιών που αφορούσαν κτυπήματα με ραβδί στα πέλματα των ποδιών (φάλαγγας) και την τοποθέτηση πλαστικής σακούλας πάνω από το κεφάλι στη διάρκεια των ανακρίσεων από την αστυνομία, με σκοπό την απόσπαση ομολογίας και υπογεγραμμένης κατάθεσης. Σε κανένα από τα άτομα που ισχυρίστηκαν ότι είχαν πέσει θύμα κακομεταχείρισης δεν επιτράπη να τηλεφωνήσει ή να έλθει σε επαφή με δικηγόρο στη διάρκεια της αρχικής του ανάκρισης από την αστυνομία. Επιπλέον, ελήφθη πολύ μεγάλος αριθμός καταγγελιών για λεκτική βία εις βάρος κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένων ρατσιστικών/ξеноφοβικών παρατηρήσεων εκ μέρους αστυνομικών» (απόσπασμα από την [Επιτελική Σύνοψη](#), σ. 4).

Το δε έτος 2018 το ΕΔΔΑ στην απόφαση Σιδηρόπουλος και Παπακώστας κατά Ελλάδα της 25.01.2018 (αριθμ. προσφ. 33349/10), που αφορούσε βασανισμό με ηλεκτροσόκ σε δύο συλληφθέντες για παράβαση Κ.Ο.Κ. κατά τη διάρκεια της κράτησής τους, έκρινε ότι το ποινικό και πειθαρχικό σύστημα στην Ελλάδα, όπως εφαρμόστηκε στην επίδικη υπόθεση στερείται σοβαρότητας⁷ και δεν είναι σε θέση να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόληψη παράνομων πράξεων όπως τα βασανιστήρια (η απόφαση [εδώ](#)). Αυτή, φυσικά, δεν ήταν η πρώτη φορά που η χώρα μας καταδικαζόταν από το ΕΔΔΑ, με ανάλογο σκεπτικό, αφού ήδη είχε προηγηθεί η καταδικαστική απόφαση της 17.4.2012 (αριθμ. προσφ. 12294/07) στην υπόθεση *Zontul κατά Ελλάδα* που αφορούσε βασανισμό αλλοδαπού που είχε ζητήσει πολιτικό άσυλο στη χώρα μας και κατέληξε να βιασθεί με γκλοπ από στέλεχος του λιμενικού σώματος. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, που καταδίκασε την Ελλάδα για

παραβίαση του α. 3 της ΕΣΔΑ (απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), έκρινε επιπλέον ότι δεν διεξήχθη επαρκής και αποτελεσματική έρευνα για τον καταλογισμό των ευθυνών στους θύτες, καθώς και ότι η ποινή⁸ που επιβλήθηκε στον λιμενικό δεν ήταν ανάλογη με την πράξη βασανισμού (η απόφαση [εδώ](#)).

Όπως [σημείωνε](#) η ΕΛΕΔΑ, ήδη από το 2012, εφόσον η Ελλάδα επιθυμεί να είναι ένα κράτος δικαίου, τέτοιες ενέργειες των κρατικών λειτουργιών δεν μπορεί να λαμβάνουν χώρα εντός της επικράτειάς της, καθώς τα ανθρώπινα δικαιώματα διολισθαίνουν σε επίπεδα χαμηλότερα από κάθε έννοια ελάχιστης αξιοπρέπειας. Επιπρόσθετα, και με την εμπειρία πλέον των χρόνων που έχουν μεσολαβήσει από τις καταδικαστικές αυτές αποφάσεις του ΕΔΔΑ και των

7. Ο αστυνομικός καταδικάστηκε με ελαφρυντικά για βασανιστήρια σε ποινή πέντε ετών φυλάκισης, μετατραπείσα σε χρηματική προς 5ευρώ την ημέρα, πληρωτέα σε 36 μηνιαίες δόσεις

8. Ο λιμενικός καταδικάστηκε σε ποινή έξι μηνών φυλάκισης, μετατραπείσα σε χρηματική προς 4,4 ευρώ την ημέρα (δηλαδή συνολικά 792 ευρώ).

υπόλοιπων ως άνω περιγραφόμενων περιστατικών, πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι ενέργειες πολύ περισσότερο δεν μπορεί να υποθάλπονται από το κράτος μέσω της μη διερεύνησης τους ή και της ατιμωρησίας τους.

vii. Διακριτικά στις στολές των αστυνομικών και βιντεοσκόπηση: Α-διαφάνεια κατά την επιχείρηση των ειδικών μονάδων της αστυνομίας

Η έλλειψη διακριτικών στις στολές των αστυνομικών έχει καταγγελθεί πολλές φορές στο παρελθόν καθόσον η μη δυνατότητα ταυτοποίησής τους, οδηγεί σε έλλειψη λογοδοσίας. Την 1^η Απριλίου 2021 με απόφαση του Αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. τροποποιήθηκε το άρθρο 60 της από 5-7-2009 προγενέστερης απόφασης 7012/6/103 (ΦΕΚ 1426/Β/16-7-2009), η οποία αφορούσε τα διακριτικά στις στολές των αστυνομικών και η οποία ουδέποτε είχε εφαρμοστεί στην πράξη (βλ. σχετικό [Δελτίο Τύπου](#), ΕΛΕΔΑ). Μάλιστα, με την από 1-4-2021 διευκρινιστική [διαταγή](#) του Αρχηγού της Αστυνομίας, ορίζεται ότι το δηλωτικό ταυτότητας από όλο το ένστολο προσωπικό (ακόμη και αυτό που λόγω της στολής που φέρει και της χρήσης προστατευτικού εξοπλισμού καθιστούσαν το πλακίδιο μη ορατό) κρίθηκε απαραίτητο «προς ενίσχυση της διαφάνειας της δημόσιας δράσης του ένστολου προσωπικού του Σώματος και της εγκαθίδρυσης του στη συνείδηση του πολίτη ως ένα ολοκληρωμένο και οργανωμένο σύνολο επαγγελματιών με ολοκληρωμένους κανόνες εμφάνισης, συμπεριφοράς και πειθαρχίας». Η παραπάνω απόφαση ορίζει ότι και οι αστυνομικοί που υπηρετούν σε μονάδες ΟΠΚΕ, ομάδες ΔΡΑΣΗ και Υποδιευθύνσεις Αποκατάστασης Τάξης, θα φέρουν πλέον «ειδικό διακριτικό δηλωτικό ταυτότητας», είτε στην στολή ή στο κράνος τους (το δεύτερο αφορά

αποκλειστικά τα ΜΑΤ). Τα διακριτικά, όμως, αυτών των μονάδων δεν αφορούν τον αριθμό μητρώου του κάθε αστυνομικού (όπως συμβαίνει με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους), αλλά ένα κεφαλαίο γράμμα δηλωτικό της μονάδας τους, τον αύξοντα αριθμό της διμοιρίας τους και τον αύξοντα αριθμό του μέλους της ομάδας. Με αυτόν τον τρόπο, στην πραγματικότητα, ταυτοποίηση του ένστολου προσωπικού θα μπορεί να κάνει μόνο η ίδια η ΕΛ.ΑΣ. στη βάση «σχετικού αρχείου στην Υπηρεσία όπου υπηρετεί έκαστο μέλος των Διμοιριών και Ομάδων».

Όσον αφορά στη βιντεοσκοπική καταγραφή της αστυνομικής δράσης κατά την επιχείρηση ειδικών μονάδων της αστυνομίας, τόσο από την ίδια την αστυνομία όσο και από πολίτες και φωτορεπόρτερ, πρέπει να σημειωθούν τα εξής:

Ήδη από το 2020 η ΕΛ.ΑΣ. ξεκίνησε να εξοπλίζει το αστυνομικό σώμα με φορητές κάμερες σώματος και άλλου τύπου, ρυθμίζοντας με το Π.Δ. 75/2020 τους ειδικότερους κανόνες για την εγκατάσταση και λειτουργία, σε δημόσιους χώρους, συστημάτων λήψης ή καταγραφής

ήχου ή εικόνας. Η χρήση φορητών καμερών από τους αστυνομικούς, ήρθε ως απάντηση στις καταγγελίες για αστυνομική βία και αυθαιρεσία και έγινε, σύμφωνα με το αρμόδιο Υπουργείο, με σκοπό την αύξηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στο αστυνομικό σώμα. Τον Οκτώβριο δε του έτους 2022, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη απηύθυνε πρόσκληση ενδιαφέροντος, αναφορικά με την προμήθεια, εγκατάσταση, παραμετροποίηση και παράδοση σε πλήρη λειτουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής με τη χρήση 2.000 καμερών σώματος και 500 καμερών οχημάτων της αστυνομίας (απόφαση υπ' αριθ. 19/2022).

Η ΕΛΕΔΑ θα αποτιμούσε αυτό το μέτρο θετικά, **εφόσον η χρήση καμερών δεν είχε ως πρωταρχικό σκοπό τον έλεγχο του πλήθους, αλλά τον -σύμφωνα με τις εξαγγελίες- έλεγχο της νομιμότητας της δράσης των αστυνομικών.** Κάτι τέτοιο θα προσέφερε στη διαφάνεια των αστυνομικών δράσεων και θα προστάτευε ταυτόχρονα: α) τους αστυνομικούς που ενεργούν με επαγγελματισμό και ευσυνειδησία, τηρώντας το συνταγματικό καθήκον τους να σέβονται τα δικαιώματα των πολιτών, β) το σώμα της αστυνομίας από τη δυσφήμιση που προκαλεί η αυθαίρετη και παράνομη βία, γ) τη δημοκρατία που απειλείται από την απονομιμοποίηση των θεσμών του κράτους, δ) τα δικαιώματα του ανθρώπου σε μια ανοιχτή και φιλελεύθερη κοινωνία.

Σύμφωνα με **το άρθρο 6 του Π.Δ. 75/2020:** «1. Η εγκατάσταση και λειτουργία σταθερών, περιστρεφόμενων ή κινητών συστημάτων επιτήρησης, κατά την έννοια του άρθρου 2 του παρόντος, σε χώρους και κατά τη διάρκεια πραγματοποίησης δημόσιας υπαίθριας συνάθροισης, είναι επιτρεπτή με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση του υπεύθυνου επεξεργασίας, κατόπιν έγκρισης του αρμόδιου εισαγγελέα πρωτοδικών, εφόσον έχει γνωστοποιηθεί στον οργανωτή της συνάθροισης και τους μετέχοντες σε αυτή και μόνο για τους σκοπούς που αναφέρονται στο άρθρο 3. Στην ανωτέρω απόφαση συμπεριλαμβάνονται τόσο τα πραγματικά στοιχεία βάσει των οποίων κρίνεται απαραίτητη η επιτήρηση, όσο και αυτά βάσει των οποίων καθορίζεται ο χρόνος ενεργοποίησης και λειτουργίας των συστημάτων επιτήρησης».

Σύμφωνα δε με **το άρθρο 8 του Π.Δ. 75/2020:** «1. Τα δεδομένα διατηρούνται κατά μέγιστο για χρονικό διάστημα δεκαπέντε (15) ημερών από τη συλλογή τους, εκτός αν η διατήρηση είναι απαραίτητη για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με σκοπό τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων. Δεδομένα που αφορούν γεγονότα που εμπίπτουν στον επιδιωκόμενο σκοπό, αποθηκεύονται και διατηρούνται, εφόσον είναι απαραίτητα, για την διερεύνηση αξιόποινων πράξεων του άρθρου 3 του παρόντος διατάγματος. Τα δεδομένα αυτά διαγράφονται μετά την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης ή την οριστική παύση της δίωξης ή την παρέλευση του χρόνου παραγραφής.[...]

2.Επιτρέπεται, επίσης, η διατήρηση, όταν υπάρχουν δικαιολογημένες υπόνοιες σε βάρος του ατόμου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, για την προπαρασκευή ή τη διάπραξη στο μέλλον των αξιόποινων πράξεων της παρ. 1. Οι δικαιολογημένες υπόνοιες προπαρασκευής ή μελλοντικής διάπραξης των ανωτέρω αξιόποινων πράξεων συναρτώνται με μαρτυρίες ή κάθε είδους σχετικές πληροφορίες, εν γένει κινήσεις και επαφές του ατόμου, καθώς και τη φύση, σοβαρότητα και αριθμό των εγκλημάτων, για τα οποία το υποκείμενο των δεδομένων έχει τυχόν κατά το παρελθόν καταδικασθεί ή ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη. Για τη διατήρηση των δεδομένων στην περίπτωση αυτή εκδίδεται αιτιολογημένη απόφαση του υπεύθυνου επεξεργασίας, η οποία υπόκειται σε περιοδική επανεκτίμηση ανά διετία».

Με τις ανωτέρω διατάξεις καθίσταται σαφές ότι παρότι το μέτρο θεσπίστηκε για τον έλεγχο της δράσης των αστυνομικών, εντούτοις, αποτελεί ένα μέτρο επιτήρησης και ελέγχου των πολιτών (που όλοι/ες μπορεί να θεωρηθούν εν δυνάμει ύποπτοι τέλεσης μελλοντικών πράξεων), παραβιάζοντας τις διατάξεις των άρθρων 9^Α (απόρρητο των προσωπικών δεδομένων) και 5 (προσωπική ελευθερία) του Συντάγματος. Άξιο αναφοράς είναι ότι σύμφωνα με τη γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ) 3/2020: «Η παντελής απουσία κριτηρίων προσδιορισμού της έννοιας του «υπόπτου» ή των «δικαιολογημένων υπονοιών» τέλεσης μελλοντικού εγκλήματος στην εξεταζόμενη διάταξη, **δημιουργεί τον κίνδυνο χαρακτηρισμού ως υπόπτου κάθε προσώπου που εισέρχεται στο πεδίο λήψης και καταγραφής των συστημάτων επιτήρησης με βάση μια υποκειμενική και αδιευκρίνιστη πιθανολογική κρίση της αρμόδιας δημόσιας αρχής, η οποία καθιστά αδύνατο τον συναφή έλεγχο νομιμότητας αυτής, περιλαμβανομένης της αδυναμίας ελέγχου της τήρησης της αρχής της αναλογικότητάς.** Ούτε όμως προσδιορίζεται αποθετικά η συναφής έννοια, με την οριοθέτηση π.χ. της έννοιας του «μη υπόπτου». Με τον τρόπο όμως αυτό, το υποκείμενο των δεδομένων δεν γνωρίζει προ της επεξεργασίας τα κριτήρια επί τη βάσει των οποίων πιθανολογείται ο χαρακτηρισμός του ως «υπόπτου» προκειμένου να ληφθούν ή καταγραφούν σύννομα τα δεδομένα εικόνας ή ήχου που το αφορούν».

Άλλωστε, παρά τις προϋποθέσεις που ορίζει το ίδιο το Π.Δ. 75/2020 (ενδεικτικά: χρήση καμερών σε ιδιόζουσες περιπτώσεις για την πρόληψη και καταστολή συγκεκριμένων εγκλημάτων που περιγράφονται περιοριστικά, επαρκής ενημέρωση των πολιτών ότι εισέρχονται σε χώρο επιτηρήσεως, προστασία των δικαιωμάτων που προκύπτουν από τον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων), η ΕΛΕΔΑ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με το γεγονός ότι δεν τηρούνται ούτε καν οι ως άνω περιγραφόμενες προϋποθέσεις, καθώς ήδη μέσα στους πρώτους μήνες ισχύος του συγκεκριμένου μέτρου υπήρξαν [καταγγελίες για τουλάχιστον 64 παραβάσεις](#) των διατάξεων του

άρθρου 12 παρ. 2 του Π.Δ. 75/2020 από την πλευρά της αστυνομίας.

Ταυτόχρονα μεγάλη ανησυχία προκύπτει και από το γεγονός ότι έχουν καταγραφεί εκατοντάδες περιστατικά όπου πολίτες στην προσπάθεια τους να καταγράψουν πράξεις αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας (ελλείπει άλλου αξιόπιστου μηχανισμού οπτικοακουστικής καταγραφής, δεδομένου ότι τα ΜΜΕ που καταγράφουν τέτοια περιστατικά σπανίζουν), παρεμποδίζονται ή ακόμη προπηλακίζονται ή και προσάγονται για την πράξη τους αυτή. Επισημαίνεται ότι λαμβάνοντας υπόψη την ευρωπαϊκήν ομολογία (ΔΕΕ στην υπόθεση C-345/17, ΕΔΔΑ GrandChamber, στην υπόθεση Pentikäinen κατά Φινλανδίας, 20.10.2015, αριθ. προσφυγής 11882/10, § 55), **η καταγραφή από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο πολίτη ή από τρίτους της συνάντησής του με την αστυνομία κατά κανόνα προστατεύεται πλήρως και είναι νόμιμη ενέργεια, η οποία, ελλείψει άλλων στοιχείων ή παραγόντων που διαφοροποιούν τα δεδομένα, επιτρέπεται και δεν μπορεί να εμποδιστεί από τα αστυνομικά όργανα, καθώς δεν υπάρχει σοβαρό έννομο συμφέρον που να την παρεμποδίζει.**

Αντίστοιχα περιστατικά έχουν καταγραφεί και με θύματα δημοσιογράφους και φωτορεπόρτερ κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους. Πέραν της δολοφονικής επίθεσης που έγινε στον Μάριο Λώλο (βλ. παραπάνω), περιστατικά στα οποία οι δημοσιογράφοι παρεμποδίζονται, καθυβρίζονται, προπηλακίζονται και εν τέλει προσάγονται είναι σχεδόν καθημερινά. Ενδεικτική, είναι η [μεταχείριση αλλοδαπού δημοσιογράφου στο Μοναστηράκι](#), η [προσαγωγή του δημοσιογράφου του Ριζοσπάστη](#), Δημήτρη Μαβίδη, κατά τη διάρκεια κάλυψης απεργιακής κινητοποίησης, ο [ξυλοδαρμός Αμερικάνου δημοσιογράφου στον λόφο του Στρέφη](#), αλλά και η εξαιρετικά πρόσφατη [σύλληψη του φωτορεπόρτερ Νίκου Πηλού](#), κάνοντας λόγο μόνο για περιστατικά που έλαβαν χώρα εντός του 2022. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιθέσεις αστυνομικών απέναντι σε δημοσιογράφους κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους συνιστούν, στην ουσία, επίθεση απέναντι στην ελευθερία του Τύπου και ως εκ τούτου στη δημοκρατία. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι στην πιο [πρόσφατη κατάταξη των Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα \(RSF\)](#) για την ελευθερία του Τύπου, η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην ΕΕ και την 108^η θέση στον κόσμο (σε σύνολο 180 χωρών), ενώ οι RSF σημειώνουν: «η αστυνομία καταφεύγει συστηματικά στη βία καθώς και σε αυθαίρετες απαγορεύσεις για να εμποδίσει τη δημοσιογραφική κάλυψη των διαδηλώσεων και της προσφυγικής κρίσης στα νησιά».

viii. Επίδειξη και ανοχή ρατσιστικής ή/και σεξιστικής συμπεριφοράς

Ήδη από τις πρώτες έρευνες που διενεργήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 2000 είχε καταστεί σαφές ότι μεγάλη μερίδα του αστυνομικού σώματος διακατέχεται από ξενοφοβικές και ρατσιστικές διαθέσεις απέναντι σε πρόσφυγες, μετανάστες/τριες, Ρομά και άλλες ομάδες, ενώ η ύπαρξη αστυνομικής ρατσιστικής βίας ήταν και παραμένει «κοινό μυστικό»⁹. Από την επίδειξη ανοχής σε (ακόμη και βίαιες) ρατσιστικές συμπεριφορές πολιτών εναντίον προσώπων που δεν ταιριάζουν στην κανονικότητα που επιθυμούν οι δράστες, μέχρι τους «προληπτικούς» ελέγχους ταυτοποιητικών εγγράφων, μονάχα λόγω του χρώματος ή των εθνοτικών χαρακτηριστικών των περαστικών (racial/ethnic profiling) και, δυστυχώς, μέχρι ακόμη και τις εκδηλώσεις ακραίας αστυνομικής ρατσιστικής βίας, όλα αυτά τα χρόνια και με αμείωτη ένταση, η ΕΛΕΔΑ, αλλά και συνολικά όλοι οι πολίτες, έχουμε γίνει μάρτυρες χιλιάδων τέτοιων περιστατικών, απέναντι σε πρόσφυγες, μετανάστες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ άτομα, αλλά και υπερασπιστές/τριες ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που στοχοποιούνται για αυτή τους την ιδιότητα. Επιπλέον, η Διεθνής Αμνηστία, ήδη από το 2014 και πριν ακόμη την επονομαζόμενη «προσφυγική κρίση», [κάνει λόγο](#) για «πολυάριθμες καταγγελίες για κακομεταχείριση από μέλη των σωμάτων ασφαλείας εναντίον προσφύγων και μεταναστών σε κέντρα κράτησης ή κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων-σκούπα», ενώ η ίδια η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛ.ΑΣ. [έχει χειριστεί 147 υποθέσεις](#) ακραίας αστυνομικής συμπεριφοράς και αυθαιρεσίας κατά αλλοδαπών μόνο κατά τα έτη 2010-2018. Αντίστοιχα, το [Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας](#) έχει καταγράψει 224 περιστατικά βίας με ρατσιστικό κίνητρο κατά προσφύγων, μεταναστών και ΛΟΑΤΚΙ ατόμων από ένστολους κατά τα έτη 2011-2021.

Έχει σημασία να σημειωθεί ότι η εκτεταμένη ανοχή και επίδειξη ρατσιστικής συμπεριφοράς που συχνά καταλήγει και στη χρήση βίας από την αστυνομία, έχει κι άλλες όψεις πέραν των όποιων ρατσιστικών αντιλήψεων, που ενδεχομένως έχουν τα μεμονωμένα αστυνομικά όργανα. Οι επιχειρήσεις-σκούπα στο κέντρο των αστικών ιστών δεν εξαντλήθηκαν στην επιχείρηση «Ξένιος Δίας» του 2012-13 αλλά [ανάλογες επιχειρήσεις](#) που στοχεύουν αποκλειστικά σε αλλοδαπούς λαμβάνουν χώρα και εν έτει 2022, φανερώνοντας ένα ιδεολογικό πρόσημο στον κεντρικό σχεδιασμό των αστυνομικών επιχειρήσεων. Αυτή η στάση, η οποία βιβλιογραφικά αποτυπώνεται και με τον όρο «δομικός ρατσισμός», σαφώς αντανάκλαται και σε άλλους θεσμούς που εκ

9. Ενδεικτικά: Antonopoulos, "Greece: Policing Racist Violence in the 'Fenceless Vineyard'" (2006), Παπακωνσταντής, *Ελληνική Αστυνομία: Οργάνωση, Πολιτική και Ιδεολογία* (2003) και Galariotis et al., "Xenophobic Manifestations, Otherness and Violence in Greece 1996-2016: Evidence from an Event Analysis of Media Collections" (2017).

της θέσεως τους έχουν, εμμέσως, έναν εποπτικό ρόλο ως προς την αστυνομική δράση. Χαρακτηριστική είναι η απόφαση του ΣτΕ 1500/2022 η οποία επιδίκασε αποζημίωση σε επιζώσα βιασμού σε βάρος του ελληνικού δημοσίου με το σκεπτικό ότι ευθύνεται η αστυνομία για τον βιασμό, καθώς παρέλειψε να συλλάβει και να απελάσει τον αλλοδαπό βιαστή, πριν αυτός τελέσει το συγκεκριμένο αδίκημα, λόγω του ότι στερείτο νομιμοποιητικών εγγράφων (για τη συγκεκριμένη απόφαση βλ. [σχετικό Δελτίο Τύπου](#)).

Ακόμη, η εκτεταμένη ανοχή και επίδειξη ρατσιστικής συμπεριφοράς από αστυνομικούς, σύμφωνα με τη διαθέσιμη βιβλιογραφία, αποδίδεται, μεταξύ άλλων, και στη διείσδυση ακροδεξιών μορφωμάτων στους κόλπους των σωμάτων ασφαλείας, ζήτημα που έχουν αναδείξει πολλές από τις μελέτες που εκπονήθηκαν με αφορμή την άνοδο της Χρυσής Αυγής στην ελληνική κεντρική πολιτική σκηνή. Μάλιστα, η διείσδυση της Χρυσής Αυγής στην ΕΛ.ΑΣ. ήταν τέτοια όπου, σε πλειάδα περιστατικών, οι εγκληματικές ενέργειες της γινόντουσαν ενώπιον και με την ανοχή αστυνομικών δυνάμεων, παρευρισκόμενων στον τόπο τέλεσης των εγκλημάτων, λάμβανε εσωτερική ενημέρωση και τα μέλη της είχαν διακριτική μεταχείριση σε περίπτωση σύλληψης. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στην υπόθεση των Αιγυπτίων αλιεργατών, οι δράστες είχαν τη δυνατότητα να αλλάξουν τις μπλούζες που φορούσαν με τα διακριτικά της Χρυσής Αυγής μέσα στη ΓΑΔΑ και να οδηγηθούν στον Εισαγγελέα χωρίς αυτές. Την αγαστή σχέση αστυνομίας και Χρυσής Αυγής, άλλωστε, συνόψισε με τον πιο περιεκτικό τρόπο ο ίδιος ο δολοφόνος του Παύλου Φύσσα, Γιώργος Ρουπακιάς, λέγοντας στους αστυνομικούς που τον συνέλαβαν: «Εγώ το έκανα, είμαι δικός σας, μην το πείτε πουθενά».

Τα τελευταία χρόνια, όλο και πληθαίνουν οι καταγγελίες από γυναίκες και ΛΟΑΤΚΙ άτομα που έχουν δεχτεί προκλητικά ή και κακοποιητικά σχόλια στη βάση των χαρακτηριστικών του φύλου, της ταυτότητας φύλου ή και του σεξουαλικού τους προσδιορισμού από αστυνομικούς που είναι σε υπηρεσία (περιπολίες, εξυπηρέτηση των πολιτών σε ΑΤ, κ.ο.κ.). Ακόμη, έχουν υπάρξει αναφορές και για εξαιρετικά σοβαρά περιστατικά με έμφυλο χαρακτήρα, όπως για παράδειγμα η πρόσφατη καταγγελία για [βιασμό γυναίκας μέσα στο ΑΤ Ομονοίας](#) από δύο αστυνομικούς ειδικούς-φρουρούς της ομάδας ΔΙΑΣ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοιες συμπεριφορές με ρατσιστικό ή και σεξιστικό πρόσημο συχνά αντιμετωπίζουν οι παραπάνω ομάδες και όταν προστρέχουν στην αστυνομία ως θύματα έτερων εγκλημάτων. Δεν είναι λίγα τα περιστατικά όπου άτομα από τις παραπάνω κοινωνικές ομάδες προσέρχονται σε ΑΤ για την παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας (καταγγελία περιστατικού, υποβολή έγκλησης, κ.ο.κ.) και αντιμετωπίζονται με καχυποψία, ειρωνεία ή εν γένει άσχημη συμπεριφορά, που σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί να φτάσει ακόμη και στη μη παροχή της αιτούμενης υπηρεσίας (πράγμα που,

ειρήσθω εν παρόδω, αποτελεί ποινικό αδίκημα σύμφωνα με το α. 259 ΠΚ) . Σε αυτές τις περιπτώσεις, η θυματοποίηση είναι διπλή, καθώς το άτομο αφενός είναι θύμα του εγκλήματος για το οποίο προσήλθε αρχικώς στην αστυνομία, αφετέρου θυματοποιείται εκ νέου από την ίδια την υπηρεσία που θα όφειλε να το βοηθήσει. Σημειωτέον δε ότι αυτού του είδους η δευτερογενής θυματοποίηση αποτελεί και έναν από τους βασικούς λόγους διάρρηξης της εμπιστοσύνης των θυμάτων με τις Αρχές και ως εκ τούτου συμβάλλει καθοριστικά στο φαινόμενο της υποαναφορικότητας, οδηγώντας τα θύματα σε σιωπή και αυξάνοντας, παράλληλα, τον κίνδυνο τα θύματα να επαναθυματοποιούνται ξανά και ξανά δεδομένου ότι μένουν απροστάτευτα και χωρίς πλαίσιο υποστήριξης.

Β. Αστυνόμευση τον καιρό της πανδημίας

Κατά τη διάρκεια της έξαρσης της πανδημίας Covid-19 στην Ελλάδα και ειδικότερα κατά τις περιόδους που οι περιορισμοί κυκλοφορίας και μετακίνησης των πολιτών (lockdowns) ήταν

ενεργοί, η αστυνομία ανέλαβε αυξημένα καθήκοντα με σκοπό τον έλεγχο τήρησης των σχετικών μέτρων. Τα περιστατικά αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, όχι μόνο δεν έλειψαν ούτε και σε αυτή την περίοδο αλλά εντάθηκαν, αναδεικνύοντας τον πάγιο χαρακτήρα του φαινομένου.

Αναφορικά με τον έλεγχο τήρησης των μέτρων κατά την πανδημίας Covid-19 σημειώθηκε σημαντικός αριθμός περιστατικών όπου [τα αστυνομικά όργανα επέβαλαν πρόστιμα αυθαιρέτα](#), ειδικά σε [ευάλωτες κατηγορίες πολιτών](#), όπως άστεγους, Ρομά, πρόσφυγες ή μετανάστες, υποκινούμενα, ενδεχομένως, από ρατσιστικά αντανakλαστικά (βλ. και [Έκθεση Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 2020 και 2021](#)), ενώ κατεγράφησαν ακόμη και περιπτώσεις επιβολής κυρώσεων από [αστυνομικούς που δεν τηρούσαν οι ίδιοι τα μέτρα](#) που επέβαλαν. Επιπλέον, οι ειδικές συνθήκες της πανδημίας, αποτέλεσαν, παρανόμως, σε ορισμένες περιπτώσεις το δικαιολογητικό πλαίσιο για τη μη εκτέλεση των καθηκόντων αστυνομικών οργάνων, όπως για παράδειγμα σε περίπτωση [άρνησης παραλαβής μήνυσης από επιζώσα ενδοοικογενειακής βίας](#)¹⁰.

Παράλληλα, εξαιρετικά ανησυχητικές για το δικαίωμα στη συνάθροιση ήταν οι γενικές απαγορεύσεις του δικαιώματος του δημοσίως συνέρχεσθαι με απόφαση του Αρχηγού της αστυνομίας, σε συγκεκριμένες ημερομηνίες, με πρόφαση την αποφυγή διασποράς του κορονοϊού. Η ΕΛΕΔΑ, επεσήμανε τον αντισυνταγματικό χαρακτήρα αυτών των απαγορεύσεων εν όψει της [επετείου του Πολυτεχνείου](#) και κατέθεσε [αίτηση ακύρωσης και αίτηση αναστολής στο ΣΤΕ](#) κατά της απόφασης του Αρχηγού της αστυνομίας για την απαγόρευση όλων των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων στο σύνολο της επικράτειας, στις οποίες συμμετείχαν τέσσερα ή περισσότερα άτομα, για το διάστημα 15 Νοεμβρίου 2020 έως και 18 Νοεμβρίου 2020. Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την υπ' αριθμ. 1755/2022 (Ολομ.) απόφασή του έκρινε τη δίκη καταργηθείσα, λόγω της λήξης της ισχύος του μέτρου κατά τον χρόνο της εκδίκασης της υπόθεσης. Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι η μειοψηφία του δικαστηρίου επισήμανε ότι κατ' αυτόν τον τρόπο υφίσταται «κίνδυνος διαφυγής της εν προκειμένω προσβαλλόμενης διοικητικής (μη κυβερνητικής) πράξεως από οποιονδήποτε δικαστικό έλεγχο, ευθύ ή

10. Τέτοιου είδους περιστατικά έχουν, βέβαια, καταγραφεί και εκτός της συνθήκης της πανδημίας. Περισσότερα σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και τις υποχρεώσεις της αστυνομίας βλ. το σχετικό κείμενο θέσεων της ΕΛΕΔΑ, «[Γυναικοκτονία: Έμφυλη Βία και Αφαίρεση Ζωής στο Οικείο Περιβάλλον](#)».

παρεμπίπτοντα». Περαιτέρω, [η ΕΛΕΔΑ ανέδειξε τον αντιδημοκρατικό χαρακτήρα των απαγορεύσεων](#), με βάση το γεγονός ότι το Υπουργείο αποφάσιζε επί της ουσίας, κατά το δοκούν, ποιες συναθροίσεις είναι ανεκτές και ποιες όχι. Ωστόσο, κατά την εκδίκαση αίτησης ακύρωσης κατά των διοικητικών προστίμων που επιβλήθηκαν σε πολίτες που συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις εκείνων των ημερών, το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ολομ.1284/2022) έκρινε την απαγόρευση ως συνταγματική, με ένα σκεπτικό που σε πολλά σημεία του προκαλεί ερωτήματα και τελικά παραμένει διόλου πειστικό.

Στις συναθροίσεις πολιτών που εν τέλει έλαβαν χώρα κατά την περίοδο της πανδημίας, τα φαινόμενα υπέρμετρης αστυνομικής βίας, όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, δεν έλειψαν. Τέτοια περιστατικά δεν σημειώθηκαν μόνο σε συναθροίσεις με τη μορφή κινητοποιήσεων, αλλά και σε περιπτώσεις όπου οι πολίτες είχαν συναθροιστεί ειρηνικά σε πλατείες ή άλλους υπαίθριους χώρους μετά την χαλάρωση των μέτρων. Χαρακτηριστικές είναι οι απρόκλητες επιθέσεις της αστυνομίας σε πλήθος ατόμων στην πλατεία του Αγίου Ιωάννη στην Αγία Παρασκευή, στην πλατεία Αγίου Γεωργίου στη γειτονιά της Κυψέλης και στην πλατεία Καλλιθέας στη Θεσσαλονίκη, όπως τις καταγράφει σε σχετική της [Έκθεση](#) η Διεθνής Αμνηστία.

Αντίστοιχη εκκίνηση είχαν και τα γεγονότα της Νέας Σμύρνης, για τα οποία εξέφρασε τον προβληματισμό της και η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) στην [Έκθεσή](#) της για τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την περίοδο της πανδημίας, όταν [νεαρός ξυλοκοπήθηκε απρόκλητα από αστυνομικό](#) της ομάδας ΔΙΑΣ κατά τη διενέργεια ελέγχων στις 7 Μαρτίου 2021. Ο ξυλοδαρμός του νεαρού, η παράνομη δημοσίευση των στοιχείων του από βουλευτή του κυβερνώντος κόμματος, αλλά και συνολικότερα το κλίμα καταστολής και βίαιης αστυνόμευσης εν μέσω της πανδημίας, οδήγησε μερίδα των πολιτών σε κινητοποιήσεις κατά της αστυνομικής βίας. Ιδιαίτερα βίαιη αποδείχθηκε η κινητοποίηση της 9^{ης} Μαρτίου 2021, η οποία οδήγησε σε τραυματισμό αστυνομικού, αλλά και σε δεκάδες περιστατικά υπέρμετρης αστυνομικής βίας που έλαβαν χώρα το ίδιο βράδυ επ' αφορμή του τραυματισμού του αστυνομικού. Ενδεικτικό είναι το οπτικοακουστικό υλικό όπου αστυνομικός ακούγεται να λέει «[πάμε να τους σκοτώσουμε](#)» αναφερόμενος στους διαδηλωτές. Τα γεγονότα αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας των ημερών εκείνων δεν σταματούν, όμως, εκεί. Την επομένη των γεγονότων της Νέας Σμύρνης και του τραυματισμού του αστυνομικού συλλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, ο Άρης Παπαζαχαρουδάκης. Όπως [καταγγέλλει](#) (βλ. και [εδώ](#)) ο ίδιος και ο συγκατηγορούμενός του Ο.Μ., βασανίστηκαν άγρια από την ΕΛ.ΑΣ. μέχρι, και έως ότου, ο ίδιος αφέθηκε ελεύθερος με περιοριστικούς όρους (ο Ο.Μ. αποφυλακίστηκε μετά από 9 μήνες τον Δεκέμβριο του 2021). Αντίστοιχες καταγγελίες και άλλων συλληφθέντων για τα γεγονότα της Νέας Σμύρνης είδαν το φως της δημοσιότητας, συμπεριλαμβανομένης μιας 18χρονης γυναίκας, που κατήγγειλε ξυλοδαρμό και σεξουαλική παρενόχληση. Επιπλέον, τρεις ημέρες μετά τη διαδήλωση της Νέας Σμύρνης, η Αστυνομία συνέλαβε για τον τραυματισμό του

αστυνομικού, με την κατηγορία της απόπειρας ανθρωποκτονίας, τον Α.Μ. που «βαφτίστηκε» από την ΕΛ.ΑΣ. και έγινε γνωστός στο πανελλήνιο ως «Ινδιάνος». Μοναδικό ενοχοποιητικό στοιχείο για τη σύλληψή του, ήταν η μαρτυρία του πρώην κουινιάδου του, παρά το γεγονός πως υπήρχαν αδιάσειστα στοιχεία ότι ο Α.Μ., τη στιγμή της επίθεσης, δεν βρισκόταν στη Νέα Σμύρνη αλλά στην Ελευσίνα. Παρά ταύτα, ο Α.Μ. προφυλακίστηκε στις φυλακές Τρικάλων για περίπου 7 μήνες, μέχρι τελικά να αφεθεί ελεύθερος και να απαλλαγεί με βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών τον Μάιο του έτους 2022.

Σύμφωνα με την [Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας για το 2021](#) (σελ. 27-28): «Το γεγονός ότι οι καταγγελίες για αστυνομική βία και παράτυπες προσαγωγές ή/και συλλήψεις, στο πλαίσιο αστυνομικών ελέγχων για την τήρηση των επιβαλλόμενων μέτρων προς αντιμετώπιση της πανδημίας, αφορούσαν, σε έναν μεγάλο βαθμό, νέους πολίτες, επιχειρηματολογεί υπέρ του ισχυρισμού περί γενικευμένης στοχοποίησής τους ενώ, επιπλέον, **συντείνει υπέρ της άποψης ότι οι έλεγχοι για την πανδημία λειτούργησαν, ομοίως, σε μεγάλο βαθμό ως όχημα για την εντατικοποίηση της αστυνομικής καταστολής.** Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, δεν κρίνεται μόνο ο δόκιμος χαρακτήρας της αστυνόμευσης, αλλά και της επιλογής ο έλεγχος διοικητικών μέτρων να ανατεθεί στην πλέον αρμόδια δικωκτική αρχή για την πρόληψη και πάταξη της εγκληματικότητας, εξομοιώνοντάς τον με στόχο αντεγκληματικής πολιτικής».

Πράγματι, η σταχυολόγηση των παραπάνω περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, δυστυχώς, δεν είναι παρά μόνο ενδεικτική. Στην πραγματικότητα, τα καταγγεληθέντα περιστατικά ήταν πολύ περισσότερα και δεν έλαβαν όλα τη δημοσιότητα που τους αναλογεί καθώς, τελικά, **τα φαινόμενα αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, κατά την περίοδο της πανδημίας, αποτέλεσαν μια νέα κανονικότητα.** Στο όνομα, λοιπόν, της «ασφάλειας» και της «υγείας» μοιάζει να παραβιάστηκαν από την Πολιτεία πολύ περισσότερα δικαιώματα από αυτά που εν τέλει προστατεύτηκαν.

Γ. Ατιμωρησία - Απουσία ουσιαστικού πειθαρχικού ελέγχου - Διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας

Οι πρακτικές του ξεγυμνώματος, ακόμη και σε δημόσιο χώρο, του χλευασμού ή της παρενόχλησης και της μετάθεσης των ευθυνών, μέσω της επίκλησης της εύπλαστης έννοιας της επικινδυνότητας των φερόμενων θυμάτων, που συχνά συνοδεύεται και από κατηγορίες για αντίσταση ή απείθεια, αφενός δρομολογεί μια παράλληλη προσπάθεια ηθικής ουδετεροποίησης της πειθαρχικής ευθύνης των ελεγχόμενων αστυνομικών, και αφετέρου συμβάλλει στον αποχρωματισμό της θυματοποίησης. Κοινός, δε, τόπος όλων αυτών είναι η ενίσχυση του γκρίζου αριθμού των περιστατικών αυθαιρεσίας, για τα οποία ο φόβος των θυμάτων να εμπλακούν σε επίσημες διαδικασίες ή να στοχοποιηθούν περαιτέρω αποτελεί καθοριστικό ανασταλτικό παράγοντα του δικαιώματος του αναφέρεσθαι. Προς την ίδια κατεύθυνση, συντείνει και ο ελλιπής, και ως εκ τούτου αναποτελεσματικός, έλεγχος που διεξάγεται σε τέτοιες περιπτώσεις, με αποτέλεσμα είτε τη μη ανεύρεση του φερόμενου θύματος, είτε τη μη ταυτοποίηση των ελεγχόμενων αστυνομικών, είτε και τα δύο.

[Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας \(ΕΜΗΔΙΠΑ\) για το 2021](#) (σ. 28)

Η καταγραφή και η διερεύνηση των περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας στη χώρα μας ήταν ανέκαθεν ιδιαίτερα ισχνή, γεγονός το οποίο, όχι μόνο οδηγεί σε φαινόμενα ατιμωρησίας, αλλά αποτελεί και ανασταλτικό παράγοντα για τις καταγγελίες από πλευράς των θυμάτων, λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης αναφορικά με την αξιοπιστία των πειθαρχικών διαδικασιών.

Η πρώτη απόπειρα θεραπείας αυτού του φαινομένου έγινε με το Ν. 3938/2011 βάσει του οποίου προβλεπόταν η σύσταση του Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας που υπαγόταν στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Εύλογα είχαν διατυπωθεί αμφιβολίες για τη θεσμική ανεξαρτησία και αμεροληψία του Γραφείου, καθώς η λειτουργία του ήταν άμεσα συνδεδεμένη τόσο με τη φυσική όσο και την πολιτική ηγεσία των σωμάτων ασφαλείας. Σε κάθε περίπτωση, το εν λόγω Γραφείο, σύμφωνα με σχετικές εκθέσεις, δε λειτούργησε καθόλου ή, για την ακρίβεια, δε συστάθηκε ποτέ (βλ. σχετικά Διεθνής Αμνηστία, [Αστυνομική Βία στην Ελλάδα](#) σ. 52-54, [ΕΜΗΔΙΠΑ Έκθεση 2017-18](#), σ. 8). Μια δεύτερη απόπειρα ακολούθησε το 2014, με το Ν. 4249/2014, ο οποίος ήρθε να τροποποιήσει τον Ν. 3938/2011. Σε αυτή την προσπάθεια προβλεπόταν η σύσταση Τριμελούς Επιτροπής στο Γραφείο Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, η οποία, όμως, επίσης ουδέποτε λειτούργησε.

Από το 2017, και σε συνέχεια και πρότασης του Επιτρόπου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού συστήματος καταγγελιών, έπειτα από μια σειρά καταδικαστικών αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), τις σχετικές αρμοδιότητες ανέλαβε ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) ο οποίος, βάσει του Ν. 4443/2016, αποτελεί τον Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ΕΜΗΔΙΠΑ). Ήδη έχουν δημοσιευτεί τέσσερις ετήσιες εκθέσεις του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (2017-2018, 2019, 2020 και 2021).

Η ειδική αυτή αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη συνίσταται:

α) στην ανεξάρτητη διερεύνηση καταγγελιών που αφορούν συγκεκριμένα περιστατικά αυθαιρεσίας, πράξεις ή παραλείψεις του ένστολου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. , του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος και των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης

β) στην παραπομπή στα σώματα ασφαλείας προς εσωτερική διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας με ταυτόχρονη αρμοδιότητα την παρακολούθηση και σύσταση προς συμπλήρωση της έρευνας

γ) στην έκδοση απόφασης για επανάληψη ή συμπλήρωση πειθαρχικής διαδικασίας και εκ νέου διερεύνηση κατόπιν σχετικών αποφάσεων του ΕΔΔΑ (όργανο επανεξέτασης και ελέγχου συμμόρφωσης με καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ)

Παράλληλα, στον απόηχο της δημοσιοποίησης μιας σειράς σοβαρών περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, τον Νοέμβριο του 2019, συστάθηκε από τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, Μιχάλη Χρυσοχοΐδη, μια άτυπη Επιτροπή υπό την προεδρία του καθηγητή, Νίκου Αλιβιζάτου, με στόχο την τακτική παρακολούθηση της διαδικασίας υλοποίησης των παρατηρήσεων και πορισμάτων του Συνηγόρου του Πολίτη που αφορούσαν στη διοικητική διερεύνηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων της αστυνομίας. Η Επιτροπή μελέτησε δειγματοληπτικά 20 φακέλους και τον Μάιο του 2020 απέστειλε στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη το από 4-5-2020 [Πόρισμα](#) της, με συμπεράσματα και προτάσεις, το οποίο δημοσιοποιήθηκε τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τα πρακτικά της εν λόγω Επιτροπής εξακολουθούν να μην έχουν δοθεί στη δημοσιότητα με αποτέλεσμα να παραμένει ακόμη άγνωστο ποιών υποθέσεων επελήφθη και με τι μεθοδολογία.

Τόσο ο ΣτΠ ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, όσο και η άτυπη Επιτροπή που συστάθηκε το 2019, στα πορίσματά τους διαπιστώνουν, ανάμεσα σε άλλα, που οδηγούν σε ατιμωρησία των εμπλεκόμενων αστυνομικών οργάνων, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη συντήρηση του φαινομένου της αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας.

Ενδεικτικά, όπως αναφέρει στις Εκθέσεις του ο ΣτΠ, ως ΕΜΗΔΙΠΑ, παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει κάποια μικρά βήματα¹¹, συνεχίζουν να υφίστανται κακές πρακτικές όπως καθυστερήσεις στην πειθαρχική διερεύνηση των περιστατικών αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, πανομοιότυπες καταθέσεις αστυνομικών, μη αναζήτηση ανεξάρτητων μαρτύρων, μη ταυτοποίηση των δραστών αστυνομικών, παραλείψεις στη συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού, μη αξιοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, εσφαλμένη αξιολόγηση –εκτίμηση αποδεικτικών μέσων και μη διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου. Αναφορικά δε με τις ποινές του πειθαρχικού ελέγχου σύμφωνα με την [Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας για το 2021](#): «Κατά το 2021 η συντριπτική πλειοψηφία των πειθαρχικών υποθέσεων που διερεύνησε ο ΕΜΗΔΙΠΑ. καταλήγουν σε πρόταση αρχειοθέτησής τους, η οποία με τη σειρά της βασίζεται στη μη αναγνώριση πειθαρχικής ευθύνης και, κατ' επέκταση, στη μη επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων. Είναι χαρακτηριστικό, ότι από το σύνολο των εκατό τριάνταοκτώ (138) υποθέσεων, που αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας από τον Μηχανισμό το εν λόγω έτος, ποινές προτάθηκαν μόνο σε είκοσιδύο (22) περιπτώσεις. Από το σύνολο δε αυτό, στις οχτώ (8) περιπτώσεις η προτεινόμενη ποινή αφορούσε στην επιβολή προστίμου ενώ σε τρεις (3) η σχετική πρόταση εισηγούταν την ποινή της επίπληξης»(σ. 32-33).

Αντίστοιχα, η άτυπη Επιτροπή εντοπίζει μεροληψία των ανακριτικών αστυνομικών οργάνων, απροθυμία των ανακριτικών οργάνων της ΕΛ.ΑΣ. να συνεργαστούν με τον ΣτΠ και συστηματική καθυστέρηση στην υποβολή εγγράφων, μη συμμόρφωση με τα πορίσματα του ΣτΠ, με αποτέλεσμα να ανατέμονται υποθέσεις για περαιτέρω έρευνα και πλημμελή αιτιολογία των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων της ΕΛ.ΑΣ., ιδίως στο πεδίο έρευνας ρατσιστικού κινήτρου.

Σε αυτό το πλαίσιο, τόσο ο ΕΜΗΔΙΠΑ όσο και η Επιτροπή, έχουν καταρτίσει μια σειρά από προτάσεις σχετικά με:

- α) τη διερεύνηση περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας, συμπεριλαμβανομένων της λήψης και διατήρησης του βιντεοληπτικού υλικού (επί τρίμηνο και σε περίπτωση καταγγελίας μέχρι ολοκλήρωσης της πειθαρχικής διερεύνησης) από τους χώρους κράτησης
- β) την τοποθέτηση καμερών στο εσωτερικό των αστυνομικών οχημάτων, στα κρατητήρια και τα γραφεία των παραρτημάτων ασφαλείας, όπου διεξάγονται ανακριτικές πράξεις
- γ) την αναφορά στο πόρισμα της Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (ΕΔΕ), των αποδεικτικών

11. Τα βήματα που έχουν γίνει αφορούν κατά βάση νομοθετικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού με το α. 188 του Ν. 4662/2020 και ορισμένες τροποποιήσεις του πειθαρχικού δικαίου των αστυνομικών με το Π.Δ. 111/2019.

στοιχείων πάνω στα οποία βασίστηκε η κρίση του πειθαρχικού οργάνου, της ειδικής αιτιολόγησης στα πορίσματα των ΕΔΕ -ειδικά για τη χρήση όπλων και της επάρκειας σχεδιασμού της σχετικής επιχείρησης

δ) την άμεση συμμόρφωση με τις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ και σε περίπτωση παραγραφής των αδικημάτων, της γραπτής έκφρασης συγγνώμης από τον επικεφαλής της διοίκησης της αρμόδιας υπηρεσίας στα θύματα ή τις οικογένειές τους, προκειμένου να υπάρξει τόσο ηθική ικανοποίηση των θυμάτων, όσο και έμπρακτη δέσμευση για μη επανάληψη παρόμοιων πλημμελειών της πειθαρχικής διερεύνησης στο μέλλον

Κρίσιμη είναι και η αναφορά στην αντιμετώπιση των περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας ως ποινικά κολάσιμων πράξεων (βασανιστήρια, ανθρωποκτονίες, σωματικές βλάβες, παράβαση καθήκοντος, κ.ά.) και η συνακόλουθη και σε αυτό το επίπεδο ατιμωρησία. Πέραν της δυσκολίας εξεύρεσης των υπευθύνων, αλλά και του φόβου των θυμάτων να προβούν σε μηνυτήριες αναφορές, στις ελάχιστες περιπτώσεις που οι υποθέσεις φτάνουν στα ποινικά ακροατήρια, είτε υπάρχει [αθώωση των αστυνομικών](#), είτε [εξαιρετικά χαμηλές ποινές](#), ακόμη και λόγω της παρόδου μεγάλου χρονικού διαστήματος από την τέλεση της πράξης, αλλά και εφαρμογής της πλημμεληματικής μορφής του άρθρου 137 Α.Π.Κ. περί βασανιστηρίων (Α.Π. 1807/2016 και Α.Π. 1809/2016), που εντείνουν την αίσθηση ατιμωρησίας. Παράλληλα, αποτελεί σχεδόν κανονικότητα τα θύματα αστυνομικής βίας να γίνονται κατηγορούμενοι οι ίδιοι/ες με αυθαίρετες κατηγορίες που τους αποδίδονται προκειμένου να αιτιολογηθεί η υπέρμετρη αστυνομική βία που τους έχει ασκηθεί και είτε να μην κινηθούν με καταγγελίες εναντίον των αστυνομικών, είτε αυτές να καταπέσουν λόγω της αιτιολόγησης της βίας απέναντι στα «παραβατικά θύματα». Χαρακτηριστική η περίπτωση του Δημήτρη Ινδaré και των υιών του (βλ. και παραπάνω), οι οποίοι, ενώ ξυλοκοπήθηκαν άγρια μέσα στο σπίτι τους, κατηγορήθηκαν για τα αδικήματα της βίας κατά υπαλλήλων, της εξύβρισης, της απείθειας, της επικίνδυνης σωματικής βλάβης, της παράνομης οπλοκατοχής και της διατάραξης λειτουργίας της υπηρεσίας, και μετά από τρία χρόνια απαλλάχθηκαν από το Τριμελές Εφετείο Πλημμελημάτων Αθηνών. Ωστόσο, η δικογραφία, που σχηματίστηκε για τις πράξεις βίας των αστυνομικών έπειτα από καταγγελία των θυμάτων, τέθηκε στο αρχείο από τον Εισαγγελέα, ενώ και η προσφυγή που ασκήθηκε από την οικογένεια κατά της διάταξης απορρίφθηκε από τον Εισαγγελέα Εφετών με το σκεπτικό ότι: «οι αστυνομικοί έκαναν χρήση βίας, όχι όμως μεγαλύτερης από αυτήν που ήταν ευλόγως αναγκαία για τη σύλληψη», αιτιολογία που βασίζεται στην άκρατη υιοθέτηση των ισχυρισμών των αστυνομικών, που όπως φαίνεται «εργαλειοποιούν» το ποινικό δίκαιο για τη νομιμοποίηση της παράνομης βίας τους.

Η ποινική όμως διερεύνηση της υπόθεσης στην πραγματικότητα επηρεάζει και την παραπάνω αναφερόμενη πειθαρχική διερεύνηση που οδηγεί σπάνια σε διαθεσιμότητα των αστυνομικών που κατηγορούνται για ιδιαίτερα σοβαρής ποινικής απαξίας πράξεις. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του ΣτΠ (ο.π., σ. 33): «Η εργαλειοποίηση του ποινικού δικαίου, που

δοκιμάζεται σε τέτοιες περιπτώσεις, είτε μέσω της αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω εκκρεμούς ποινικής προδικασίας ή ποινικής δίκης, είτε μέσω της αρχειοθέτησής της λόγω παύσης της ποινικής δίωξης ή λόγω άρσης του αδικού, είτε μέσω της επιλεκτικής ταύτισης της πειθαρχικής δικογραφίας με μία από παράλληλες και σχετικές ποινικές δικογραφίες, δεν καταργεί απλά τη θεσμική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία της πειθαρχικής διαδικασίας, καθιστώντας την στην ουσία παρακολούθημα της ποινικής, ενίοτε δε και πρόσχημα, αλλά φτάνει στο σημείο να επηρεάζει ακόμη και την ποινική δικανική κρίση. Σε ένα τέτοιο έδαφος βρίσκουν έρεισμα οι διατυπωθείσες αμφιβολίες και κριτικές ως προς την θεσμική διαφάνεια και αποτελεσματικότητα».

Αξίζει να επισημανθεί ότι οι παραπάνω μηχανισμοί εποπτείας του πειθαρχικού ελέγχου που η ΕΛ.ΑΣ. (δεν) ασκεί επί των παραβατικών στελεχών της, έχουν συμβάλει στη δημοσιοποίηση των σοβαρών και επικίνδυνων διαστάσεων της υφιστάμενης κατάστασης. Όμως, το ιδιαίτερα ανησυχητικό γεγονός, έγκειται στο ότι η εν λόγω δημοσιότητα δεν φαίνεται να έχει λειτουργήσει ως ανάσχεση του φαινομένου της ατιμωρησίας, ούτε έχει οδηγήσει την πολιτική ηγεσία της ΕΛ.ΑΣ. σε κάποια στοιχειωδώς αποτελεσματική θεσμική πρωτοβουλία.

Τέλος, μια ακόμη σημαντική πτυχή της απουσίας ουσιαστικού πειθαρχικού ελέγχου και της ατιμωρησίας των δραστών αστυνομικών είναι οι πολιτικές παρεμβάσεις κατά τη διερεύνηση των περιστατικών. Η διαχείριση της υπόθεσης του θανάτου του ανήλικου Ρομά, Νίκου Σαμπάνη, από πυρά αστυνομικών, με την επίσκεψη του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη στους προσωρινά κρατούμενους κατηγορούμενους αστυνομικούς είναι ενδεικτική. Όπως είχε σημειώσει τότε η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σε σχετικό [Δελτίο Τύπου](#) της: «Η διαχείριση αυτή γίνεται αντιληπτή ως ευθεία παρέμβαση στη διοικητική διερεύνηση της υπόθεσης που είναι εν εξελίξει αλλά και ως ανεπίτρεπτη παρέμβαση στη δικαιοσύνη με στόχο να πλήξει την ανεξαρτησία της. Η επίσκεψη στους 7 συλληφθέντες αστυνομικούς που κρατούνταν επειδή τους είχαν απαγγελθεί κατηγορίες, και η δήλωση ικανοποίησής του (Υπουργού) για το γεγονός ότι αφέθηκαν ελεύθεροι χωρίς περιοριστικούς όρους είναι εξωθεσμικές ενέργειες, ενώ οι κατηγορίες εις βάρος τους παραμένουν. Η παρέμβαση αυτή, η οποία έγινε σε συνέχεια των δημόσιων «συγχαρητηρίων» του αντιπροέδρου της κυβέρνησης, έδωσε το μήνυμα – τόσο στην κοινή γνώμη όσο και στους δικαστές ότι η κυβέρνηση στηρίζει τους κατηγορούμενους αστυνομικούς. Ο θάνατος ενός πολίτη από αστυνομικά πυρά είναι ένα εξαιρετικά σοβαρό ζήτημα και η επικοινωνιακή και εξωθεσμική διαχείριση του μόνο ζημιά μπορεί να κάνει στο κράτος δικαίου. Το ίδιο μήνυμα δίνει και η υπηρεσιακή αντιμετώπισή τους: αν και κατηγορούμενοι για ανθρωποκτονία, οι αστυνομικοί επέστρεψαν ως φαίνεται στα καθήκοντά τους και ξαναπήραν τα όπλα τους».

Είναι, λοιπόν, εύλογο ότι όσα βήματα αναβάθμισης του θεσμικού πλαισίου κι αν γίνουν, όσο πραγματοποιούνται και γίνονται ανεκτές τέτοιου ή οποιουδήποτε άλλου είδους πολιτικές παρεμβάσεις, δεν πρόκειται να υπάρξει ουσιαστική διερεύνηση των περιστατικών

αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας από τη δικαιοσύνη και τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα. Κι αυτό είναι ένα (ακόμη) εξαιρετικά ανησυχητικό πλήγμα για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα.

4. Οι προτάσεις της ΕΛΕΔΑ

1. Άμεση εφαρμογή της υποχρέωσης των αστυνομικών να φέρουν διακριτικά στις στολές τους, όπως προβλέπει ο νόμος και η σχετική απόφαση του Αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. Η ταυτοποίηση να γίνεται με τον μοναδικό αριθμό μητρώου αστυνομικού ώστε να είναι εφικτή η ταυτοποίηση δραστών αστυνομικής βίας και να ενισχυθεί η λογοδοσία. Η έλλειψη διακριτικών των ειδικών μονάδων κατά την επιχείρησή τους, αποτρέπει τον καταλογισμό ευθυνών και υποθάλπει την ένταση της βίας και την αυθαιρεσία.

2. Βιντεοσκόπηση της δράσης των ειδικών δυνάμεων της ΕΛ.ΑΣ. με σεβασμό στα δικαιώματα και τα προσωπικά δεδομένα των πολιτών. Σκοπός του μέτρου οφείλει να είναι ο έλεγχος των αστυνομικών δυνάμεων και όχι η καταγραφή των πολιτών. Η βιντεοσκόπηση θα αυξήσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία εφόσον υπάρξει σύννομη εφαρμογή των διαδικασιών. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει να προβλεφθούν συγκεκριμένες διατάξεις που θα παρέχουν τις κατάλληλες εγγυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και που θα εξειδικεύουν: α) τη χρήση των καμερών από τους αστυνομικούς, β) την πρόσβαση στο υλικό καταγραφής και τη διατήρησή του, γ) την ορθή και επαρκή ενημέρωση των πολιτών ως προς τον χρόνο και τον τόπο της καταγραφής, καθώς και δ) την τιμωρία όσων κατά παρέκκλιση των διατάξεων προβαίνουν σε ενέργειες καταγραφής ή χρήσης οπτικοακουστικού υλικού για άλλους σκοπούς (σύμφωνα και με τις διεθνείς πρακτικές και αξιολογήσεις του μέτρου καθώς και τις νομοθεσίες άλλων κρατών). Σε κάθε περίπτωση, οι ανωτέρω διατάξεις θα πρέπει να προβλέπουν απαγόρευση της χρήσης βιομετρικών τεχνολογιών, καθώς και την εκπόνηση και δημοσίευση μελέτης εκτιμήσεως αντικτύπου για τους κινδύνους που επιφέρει η βιντεοσκόπηση στα δικαιώματα των πολιτών.

3. Εισαγωγή κάμερών καταγραφής εντός των περιπολικών κατά τη διάρκεια προσαγωγής ή σύλληψης πολίτη, σε χώρους κρατητηρίων και σε χώρους όπου λαμβάνει χώρα η αστυνομική προανάκριση. Ταυτόχρονη θέσπιση της υποχρέωσης διατήρησης του σχετικού οπτικοακουστικού υλικού για ικανό χρονικό διάστημα από την ημερομηνία καταγραφής. Σε αυτές τις συνθήκες και σε αυτούς τους τόπους, συνήθως, καταγράφονται και τα περιστατικά κατάχρησης εξουσίας από την πλευρά των αστυνομικών υπαλλήλων. Εξυπακούεται πως για τον σκοπό αυτό, η καταγραφή προσωπικών δεδομένων των πολιτών από αστυνομικούς θα πρέπει να γίνεται με μέσα παρεχόμενα από την υπηρεσία (και όχι λ.χ. στα προσωπικά κινητά τηλέφωνα των αστυνομικών, όπως αναφέρουν σχετικές καταγγελίες), τα οποία θα είναι στη διάθεση της υπηρεσίας και των ίδιων των υποκειμένων, χωρίς να τίθεται ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων των αστυνομικών που ανάγονται στην ιδιωτική τους ζωή.

4. Σε σχέση με τη χρήση δακρυγόνων και κρότου λάμψης κατά την αντιμετώπιση και καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών θα πρέπει ιδίως να επισημανθούν:

α) Η ανάγκη πλήρους απαγόρευσης χρήσης συγκεκριμένων ουσιών που είναι επικίνδυνες για τη δημόσια υγεία. Θα πρέπει επ'αυτού να υπάρξει δημόσιος διάλογος, με τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων, που θα γνωμοδοτήσουν δεσμευτικά σχετικά με την επικινδυνότητα των ουσιών που χρησιμοποιεί η ΕΛ.ΑΣ. στις επιχειρήσεις της.

β) Η ανάγκη να οριστούν τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την καταστολή των κινητοποιήσεων, καθώς και να θεσπιστούν συγκεκριμένοι κανόνες για τη χρήση αυτών, με την πρόβλεψη για τη συγκεκριμένη συνδρομή των κριτηρίων της αναγκαιότητας και της καταλληλότητας, τη στάθμιση της συμπεριφοράς των διαδηλωτών, την περιγραφή συγκεκριμένης μεθόδου και την οριοθέτηση του πεδίου χρήσης αυτών. Υπενθυμίζεται ότι τέτοιοι κανόνες δεν τέθηκαν στον πρόσφατο νόμο Ν. 4703/2020 περί συναθροίσεων, ούτε όμως στο Π.Δ. 73/2020.

γ) Η ανάγκη εκπαίδευσης των αστυνομικών αναφορικά με την ανωτέρω χρήση των μέσων.

δ) Η απαγόρευση χρήσης οβίδων κρότου λάμψης για την καταστολή κινητοποιήσεων πολιτών, καθόσον αυτές αποτελούν όπλα, τα οποία δεν δύνανται να χρησιμοποιούνται για τη διάλυση συγκεντρώσεων, καθόσον η αντίστοιχη παλαιά διάταξη (άρθρο 133 του Π.Δ. 141/1991) έχει καταργηθεί με το Π.Δ. 73/2020 και όπως έχουμε δει σε πολλά πρόσφατα περιστατικά μπορούν να οδηγήσουν σε σοβαρούς τραυματισμούς.

5. Μείωση του μεγέθους των ειδικών δυνάμεων της ΕΛ.ΑΣ. Το μέγεθος των ειδικών δυνάμεων στην Ελλάδα είναι υπέρογκο, μονοσήμαντα προσανατολισμένο στην καταστολή και δεν συμβάλλει ουσιωδώς στο αίσθημα ασφάλειας των πολιτών, τουναντίον, ειδικά σε συγκεκριμένες περιοχές των αστικών ιστών, προκαλεί μάλλον ανασφάλεια στους πολίτες (ειδικά λαμβάνοντας υπόψη την πληθώρα παραδειγμάτων που έχουν δοθεί παραπάνω). Αντιστρόφως ανάλογα είναι τα πράγματα όσον αφορά την εκπαίδευση της αστυνομίας, τόσο σχετικά με ζητήματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο και αναφορικά με ζητήματα επιχειρησιακής επάρκειας και επαγγελματισμού.

6. Απαγόρευση της κατοχής υπηρεσιακού όπλου εκτός της υπηρεσίας. Η κατοχή όπλου εκτός υπηρεσίας δημιουργεί πολύ περισσότερα προβλήματα από όσα επιδιώκει να επιλύσει.

7. Θέσπιση ειδικού πειθαρχικού παραπτώματος στο οποίο θα περιγράφει συμπεριφορές διάκρισης των οργάνων της ΕΛ.ΑΣ. έναντι μειονοτήτων, μεταναστών/τριών, προσφύγων, μελών της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, Ρομά και άλλων κοινωνικών ομάδων. Οι συμπεριφορές διάκρισης προς τις παραπάνω ομάδες είναι κοινός τόπος, ενώ, επί της ουσίας, δεν τις αρνείται ούτε η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου. Στο Π.Δ. 120/2008 κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται, ενώ αντιθέτως, προβλέπονται άλλες πολλές ήσσονος σημασίας συμπεριφορές. Παράλληλα, υπάρχει μεγάλη ανάγκη εκπαίδευσης όλου του προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ., όχι μόνο των νέων αστυνομικών, σε σχέση με την καταπολέμηση των διακρίσεων και προς τούτο θα πρέπει να αναμορφωθεί το πρόγραμμα εκπαίδευσης όλων των στελεχών της ΕΛ.ΑΣ. Η ΕΛΕΔΑ, ως μέλος του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, υιοθετεί πλήρως όλες τις ειδικότερες προτάσεις του Δικτύου προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, όπως αποτυπώνονται στην τελευταία του [Εκθεση](#).

8. Οριοθέτηση των πρακτικών σχετικά με τις προσαγωγές. Τροποποίηση του Π.Δ. 141/91 και συγκεκριμένα του άρθρου 74 παρ. 15 περ. θ, που αφορά τις προσαγωγές, προκειμένου να οριστούν συγκεκριμένα τα κάτωθι:

α. τα χρονικά όρια της προσαγωγής

β. η ρητή αιτιολόγηση της πρόσκαιρης στέρησης της ελευθερίας

γ. η υποχρέωση των αστυνομικών οργάνων να εξηγούν στους προσαχθέντες πολίτες την αιτία της προσαγωγής και τα δικαιώματά τους, όπως ρητά ορίζεται από τον συνδυασμό των άρθρων 99Α και 103 ΚΠΔ, καθώς και η θέσπιση της δυνατότητας των προσαγομένων να επικοινωνούν με συνήγορο της επιλογής τους

9. Έκδοση εγκυκλίων από την ηγεσία της Δικαιοσύνης προς τους/ις αρμόδιους εισαγγελείς και δικαστές για την τυχόν ποινική διερεύνηση περιστατικών κακομεταχείρισης προσώπων που έχουν προσαχθεί, συλληφθεί ή εκτίουν ποινή και φέρουν εμφανή σημάδια ότι υπέστησαν προσβολές της σωματικής τους ακεραιότητας. Τα αντανakλαστικά των δικαστικών λειτουργιών απέναντι στα περιστατικά αστυνομικής βίας δυστυχώς δεν είναι αυτά που θα έπρεπε. Παράλληλα, κρίνεται σκόπιμη η συμπλήρωση του Κανονισμού υπηρεσίας της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών, έπειτα από απόφαση της Ολομέλειας της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου, με την προσθήκη στο άρθρο 17 Εισαγγελέα για τις υποθέσεις παραβάσεων των νόμων περί αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας.

10. Τροποποίηση του άρθρου 137Α Π.Κ. με στόχο τον εκσυγχρονισμό της διάταξης και την προσθήκη άδικων συμπεριφορών, που έχουν κριθεί από το ΕΔΔΑ ότι συνιστούν βασανιστήρια. Αναφορικά με την πλημμεληματική μορφή του άρθρου, προτείνεται προσθήκη που θα περιλαμβάνει ειδική μνεία σε κακοποιητικές συμπεριφορές των οργάνων των σωμάτων ασφαλείας, ιδίως κατά την αστυνόμευση, οι οποίες δεν εξειδικεύονται στην παρούσα διάταξη, ενώ πλήττουν τον πυρήνα των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την ίδια την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

11. Αποτελεσματική πειθαρχική διερεύνηση των υποθέσεων αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, ανεξάρτητη και ανεπηρέαστη, από τις ανακοινώσεις και παρεμβάσεις της ηγεσίας της ΕΛ.ΑΣ. και του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

